

בס"ד

ספר

כא"ל תערוג

(תהילים מב, ב)

~

הצצה חטופה לדמות רבת ההוד ולקורות חיו של
גדול דורינו גאון ישראל שר התורה ועמוד ההוראה
מורנו ורבינו ועט"ר מרן

רבינו **אהרן יהודה לייב שטיינמן** שליט"א
בעל ה"אילת השחר"

*

מהדורה שלשית

ערב שנת התשע"ה

מודעה והבהרה!

אין בכוחו של גיליון צר כזה, להתיימר לנסות לשרטט קוים לה"ארז בלבנון", לענק ענקי הדור, מרן שליט"א. אשר כידוע, 'שם אורחותיו בה' - ובכל הנהגותיו הנסתר מרובה על הנגלה, ופעמים שמבלי אותם השרידים שזוכרים אותו מימי עלומיו, ומבלי פליטות פה באקראי בהזדמנויות כאלו ואחרות - ביני דמילי ממש - לא היינו מודעים גם למעט אשר מוגש בזה. גם כהיום כאשר אורו הגדול זורח מסוף העולם ועד סופו - אינו כי אם בחינת "מעניק חמה בקומתו", וכל מעשיו ואורחותיו 'כולם שווים לטובה'; בענווה ובצניעות מופלגת, בפשטות ובהסתר מופלא.

אך, כן! יש כאן ניסיון לחזק את ה'אמונת חכמים' שהתרופפה! וליידע על קצה המזלג ממש - מיהו 'איש האלוקים' שרוב מנין ובנין עולם התורה וחכמי הדור רואים בו כמנהיגם וכאביהם הרוחני! ומהיכן שאב אותו 'חכימא דיהודאי' את תורתו ויראתו! לחזק את עמדתנו "לאורו נסע ונלך", בבריאות גופא ונהורא מעליא, עד ביאת גוא"צ בב"א.

"ויהיו עינך רואות את מורך"

מפתחות

פרק ראשון – ילדותו בעיר ברסיק

8 הקשר עם הגרי"ז הלוי מבריסק * הדיין רבי שמחה זליג מבריסק * ישיבת "תורת חסד"
10 הבריחה לשוויץ * הפגישה עם הגרש"ש * ההמלצה מרבי ברוך בער

פרק שני – נישואיו\העליה לארה"ק

14 קשריו עם הגאון ה"חזון איש" זצ"ל * הרבצת תורה: כפר-סבא, פוניבז', גאון יעקב

פרק שלישי – שביבי הנהגות

18 יראה * קדושה * נקיות * פרישות * צניעות
21 טוהר המידות * זהירות והתבוננות
25 תקיפות בדברים הנוגעים לנפש!

פרק רביעי – עם גדולי הדורות

עם הג"ר יאשע בער * הג"ר יצחק ניימן * הגרי"ד סאלואויצ'יק
עם גר"מ סאלואויצ'יק
עם גה"צ רבי זאב איידלמאן
26 הקשר עם הגרי"ז הלוי מבריסק * והג"ר משה סוקולובסקי
27 עם גה"ר שמחה זליג ריגר
28 עם הגאון רבי יהודה ליב מאשבויס * והגאון רבי אהרון קוטלר
עם הגרא"מ שך (ראה להלן) * הג"ר פסח פרוסקין * והג"ר ראובן גרשנוביץ
הפגישה עם הגרש"ש * הרה"ח יעקב יחיאל וינברג * הג"ר יעקב שאול, בריש * הגה"צ רבי אליהו
29 אליעזר דסלר * הרב המקובל רבי חיים אריה ז"ל בשוויץ
30 הפגישה עם האדמו"ר מסאטמאר רבי יואל טייטלבוים
31 עם החזון איש
33 קשריו עם 'רועי ישראל' הגה"ק בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל
עם מרן הגרא"מ שך זצ"ל
34 עם רעו בהנהגת הדור - מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

ספר

כאיל תערוג

פרק ראשון

"ילדותו בעיר בריסק"

עוד בצעירותו בהעיר בריסק, העידו כי התמדתו המפורסמת, הייתה תדיר לשם דבר. והיה הדבר לפלא כיצד ילד שעדיין לא הגיע לגיל העמידה נוטש חיי שעה ומשקיע את עיקר מאווייו ושאיפותיו בכל עת לרכוש ידיעות בש"ס ופוסקים, ביגיעה עצומה עד תמצית דמו וחלבו, וברציפות מדהימה. (דברים אלו נשמעו מפי הג"ר ברוך רוזנברג זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, ידיד נעוריו מאותם הימים).

מרן בציירותו

בגיל חמש-עשרה כבר העידו אודותיו, חבריו מנוער כי הייתה לו ידיעה בסיסית בכל מרחבי הש"ס והפוסקים. ידידו מאז הגה"ר רבי זאב איידלמן זצ"ל סיפר שזוכר כבר בבחרותו (בהיותו בגיל ט"ו או ט"ז) שדיברו עליו בישיבה כמי שרוב מסכתות הש"ס עם רש"י ותוס' ברורין ונהירין לו, וניתן לשואלו בכל מקום והוא משיב. (שמע מפיו הרב א. ח.). ופעם אחרת אמר כי בעיר בריסק היו מכנים אותו כה'עילוי מבריסק'.

מסמוך לבר-מצוה היה לומד ברציפות דבר יום ביומו, בחברותא עם הג"ר יאשע בער (הגרי"ד) בנו הגדול של הגרי"ז מבריסק, שהיה צעיר ממרן שליט"א במספר שנים, (מהגרי"ד שמעו פעם לאמור כי הגרי"ז הוא זה שדחפו לכך שילמד עם מרן שליט"א בחברותא).

מרן שליט"א הוסיף ואמר שהיה לו עונג והנאה עצומה הן מעצם החברותא - בהיות הג"ר יאשע בער למדן ועמקן, אך גם בכך שעל ידי הלימוד המשותף זכה מרן שליט"א ללמוד את הסוגיות כסדר הדף עם יומני הגר"ח (- פנקסים בו היו כתובים כל הערות שנשאל הגר"ח לפי סדר דפי המסכתות. האנשים שהיו נכנסים אצלו, ביציאתם היו כותבים בחדר הסמוך את הערה וכן את מה שהגר"ח ענה על כך). ו"זה היה עונג ממש" - כלשון מרן שליט"א.

בכדי לסבר את האוזן במושגי ההתמדה שלו כבר מאותם הימים, סיפרו כי בהיות מרן שליט"א נער צעיר כבן י"ב - י"ג למד עם ידידיו הג"ר יצחק ניימן זצ"ל והגרי"ד סאלאוויצ'יק זצ"ל בשני ימי חג השבועות את כל מסכת קידושין (גפ"ת), חציו ביום הראשון וחציו ביום השני... הג"ר יצחק ניימן זצ"ל - העיד כי בעיירת בריסק הרבו לדבר על כי 'חפץ חיים חדש' צומח עירנו, כשבכוונתם למרן שליט"א.

עוד מנעירותו בעיר בריסק נרקם קשר נפשי עמוק בין הגר"מ סאלאוויצ'יק זצ"ל - נכדו של הגר"ח מבריסק עם יבדלחט"א מרן שליט"א, קשר שהיה קיים קרוב ליובל שנים. בכל מסעות נדנדיו בהמשך חייו היה מלווה בהגר"מ זצ"ל. שנים מרובות למדו יחדיו בחברותא, כשאת מרבית תורתם בגיל הבחרות למדו יחדיו, תחושת הערכה והערצה נדירה היה קיים בין האחד למשנהו. מרן שליט"א ציין תמיד את עומק גאונותו, וטוב ליבו הבלתי ניתן לתיאור. במסע הלווייתו של הגר"מ זצ"ל, התקשה יבדלחט"א מרן שליט"א לדבר מרוב צער, ובשלב מסוים לא הצליח לכבוש את רגשותיו, ופרץ בבכי סוער, שריגש את כל הנוכחים, ומירר במשך שעה

ארוכה בבכי חרישי. רק מי שראה זאת בעיניו הבין עד כמה עמוקה ונפשית הייתה הידידות הזו בין השניים! (בהספד שקשר לראשו סיים באיחולים, 'אני מקוה שתצא זכאי בדין...').

עשרות שנים שררה ידידות נפש נפלאה בינו לבין הגה"ר רבי זאב איידלמאן זצ"ל, קשר נפשי עמוק, מילדות ועד ערש דוי של אותו צדיק. דבר נפלא ראו מקורבי מרן שליט"א כאשר בא לבקר את ידידו קודם הסתלקותו - להבחל"ח - בבית החולים בערוב ימיו. אחרי שיחתם הלבבית הקצרה, שלחו שניהם את ידיהם לכיסי מעיליהם, בשתיקה עמוקה. הוציא מרן שליט"א מכיס מעילו פתקאות רבות של שמות חולים שקיבל כדי שיתפלל עליהם, וכבר התפלל, ועתה נתנם ביד הגה"ר רבי זאב כדי שגם הוא יברכם בתפילתו. ורבי זאב הוציא אף הוא מלוא חופניו פתקאות ושמות שהיו שמורים עמו לתפילה, ומסרם ביד מרן שליט"א שיעתיר בעדם.

הקשר עם מרן הגרי"ז הלוי מבריסק * הדיין רבי שמחה זליג מבריסק * ישיבת "תורת חסד"

אביו של מרן שליט"א - הרב נח צבי שטיינמן זצ"ל, היה מקורבו ונאמנו של הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל, היה מביא את בנו מרן שליט"א פעם בחודש, בלילות שבת קמיה מרן הגרי"ז בכדי שיבחן את בנו ויעמוד על ידיעותיו, וכשבחן אותו הגרי"ז על מסכת יבמות, אמר לו: "אני שואל אותך את אותם השאלות ששאלני אבי (מרן הגר"ח זצ"ל) כשבילדותי בגיל שלך (בן שתיים עשרה) למדתי אף אני מסכת זו...". (כשנשאל מרן שליט"א על אותם הבחינות אצל הרב מבריסק, סיפר מרן שליט"א כי בבריסק נהיה לילה בשעה שלוש, וכבר בשבע היו במשפחתו ובמשפחת הגרי"ז אחרי הסעודה, והיה נבחן אצלו רבות, על מסכת גיטין, ומסכת יבמות. הוא נזכר שהגרי"ז עסק עמו בסוגיא של "כתב ע"ג כתב", ובשאלתו המפורסמת של רבי אברהם ברוידא מפרנקפורט)... בשבתות קיץ היה הגרי"ז בוחן אותו בשעות אחה"צ בכניסה האחרית של הבית הכנסת, היתה שם אבן שבלטה מהקיר, עליה היו יושבים.

הגרי"ז מבריסק

אנקדוטה מעניינת הוסיף מרן שליט"א לספר על השכנות עם הגרי"ז (ברחוב ליסטובסקה, בית מספר 44 - של הרב מבריסק ובית מספר 46 היה של הורי מרן שליט"א), שמאז שהגיע לגיל מצוות היו קוראים לו מבית הרב מבריסק ולאביו ולעוד אחד שלישי כמעט בכל יום לקראת השקיעה לעשות ל הגרי"ז הטבת חלום, (כיון שבניו של הגרי"ז היו עדיין לפני הבר-מצוה).

את דרשת הבר-מצוה הכין לבדו מספרו של הג"ר אייזיל חריף, והשמיע זאת לפני רבו הגאון האדיר רבי משה סוקולובסקי זצ"ל בעל ה"אמרי משה" וראש ישיבת "תורת חסד" בבריסק - שיצא מהתפעלות מדרשתו של הנער הצעיר, (בשבת הבר-מצוה עלה לתורה במניין שיתקיים בבית רבו ה"אמרי משה" - עקב פטירת חמותו התקיים המניין בבית), ולפי גרסה שונה הוסיף לומר: "בטוחני בו שיורה הוראה בישראל...". זו הייתה חגיגת הבר-מצוה של מרן שליט"א.

בגיל אחד-עשרה, קיבל את הסכמת הנהלת ישיבת "תורת חסד" בבריסק, והעומד בראשה הגאון האדיר רבי משה סוקולובסקי זצ"ל בעל ה"אמרי משה", להתקבל כתלמיד מן המניין בישיבה. על אף שהישיבה מנתה בחורים רק מעל גיל ארבע עשרה, אולם לא יכלו לסרב לו נוכח התמדתו וכישרונותיו הברוכים, והוסכם לקבלו, על אף גילו הצעיר.

סיפור מעניין המוכיח על אותם לילות ארוכים שהקדיש במכוון ליגיעת התורה מתוך חשק עז, סיפרו ידידיו מאותם הימים כי כאשר הגיע ללמוד בישיבת "תורת חסד" בבריסק - בהיותו נער צעיר מאוד, מספר בחורים מהמבוגרים בישיבה הייתה עיניהם צרה בו, על כך שלמרות גילו הצעיר, התמדתו וכישרונותיו הקנו לו מקום של כבוד בכותל המזרח בישיבה, והללו החלו לועגים לו ומציקים לו. ביום מן הימים - החליט בחור נועז בעצת אחיתופל של חבריו להתל בו, הוא יצר צורת בובה, והניח לו - למרן שליט"א על המיטה, בכדי שכשיבוא בלילה לחדרו

יבהל. אך כעבור כמה ימים שמו לב המארגנים כי הבובה נשארה באותה צורה מבלי כל תזוזה כל שהיא במיטה, אחר מעקב שמו לב כי הבחור 'אהרן ליב שטיינמן' – כלל אינו הולך לישון,

אלא הוא ממשיך ביגיעה עד שתחטפנו שינה מעל גבי הסטנדר, וכעבור שעות אחדות הוא שב על משמרתו. התחלחלו הבחורים על הצקה לבחור שבדרגתו הינו משכמו ומעלה, וביקשו את מחילתו על הצער והעלבון, אך הלה – מרן שליט"א, כמובן לא הבין על מה הם מדברים!!

בבחרותו זכה להיכנס מספר פעמים לשיעורים של הגרי"ז במסכתות קדשים, היה בכך דבר נדיר, שכן זכות זו נפלה בחלקם של יחידי סגולה ממש, וכניסה לצעירים כמותו לא היה לכך תקדים אך משום היכרותו המוקדמת של הגרי"ז, שכאמור ידע על כישרונותיו הברוכים וייחודיותו בדרכי הלימוד וההבנה, הסכים שיכנס לשיעור. מאוחר

יותר כאשר הגרא"י פינקל זצ"ל שלח ממיר קבוצות בחורים לשמוע שיעורים מהגרי"ז, ביניהם אריות, כמו: הגרי"מ פיינשטיין, הגרא"ל מאלין וכדו', אז כבר התבייש להיכנס, מפני שהיה צעיר מהם ונמוך בגובהו.

בקשר מיוחד במינו נקשר מרן שליט"א – באהבה עזה, בחיבה ובהערצה של רב לתלמיד ותלמיד לרב, עם הגאון האדיר רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל מי שמוכר בפי כל בתואר: "הדיין מבריסק", שהיה שר התורה, עמקן ועילוי מבהיל. מרן שליט"א מייחס את עצמו כתלמידו ומחשיב את הצלחתו והרבה מתורתו – לאותו גאון נורא. (והרבנית ע"ה סיפרה כי אף נסמך על ידו בסמיכת "יורה יורה ידין ידין"). אלא שסמיכה זו אינה נמצאת כהיום, גם לא בגנזי מרן שליט"א, כפי הנראה שזה נאבד יחד עם הרבה מסמכי דואר, ספריו העתיקים וחידושי תורתו של מרן שכתבם בצעירותו, וכאשר עלה בשנת תש"ה לארץ, חבילה זו נשלחה רק בשנת תש"ח לכיוון אר"י והרכבת הופצצה ע"י מטוס מצרי. וכפי הידוע, היו שם ספריו "עונג יו"ט" ו"שיטה מקובצת" על ב"מ וב"ב, וכן ספר "יסוד ושורש העבודה", וכן כמה מכתבים מהדיין דבריסק – הגאון רבי שמחה זליג – שהתכתב עמו, אך מרן שליט"א מעולם לא סיפר מה עלה בגורל אותו מכתב סמיכה). מרן שליט"א סיפר כי היה מרגליה בפומיה דהגרש"ז בכל עת מאמר חז"ל: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז".

בספר "ברכת הארץ" – לידידו מנוער של מרן שליט"א משיבת "תורת חסד" בבריסק, - ה"ה הגאון רבי יהודה ליב מאשבוים זצ"ל - אב"ד העיר טרעסטינא ובאליסטוק והסביבה, שכונה בהשיבה "העילוי האמיתי", מופיעים שני מכתבים הממוענים למרן שליט"א הראשון בענין "שריפת קדשים פסולים ביום", הנושא את התאריך: "יום א' ראה כ"ד מנ"א תרצ"ד בריסק" (בהיות מרן שליט"א – כבן עשרים) בו כותב לו תוארים מפליגים לצעיר כמותו, המוכיח בין המעט על הערכת טובי הבחורים כלפי מרן שליט"א עוד בימים ההם בישיבה, מבלי שאיש ידע על כך כל השנים (- עד שבני משפחתו של רבי יהודה ליב עמדו להוציא ספר וביקשו ממרן שליט"א ד"ת בשמו, הודיע להם בהפתעה כי יש לו שני מכתבים): "רב שלום וברכה לכבוד ידידי היקר העילוי המפואר עדיו לגאון ותפארת בישראל כמר אהרן ליב שטיינמן נ"י... אחדשה"ט, באהבה רבה, כמשפט. את מכתבך קבלתי ורב תודה על התשובה, והאמת אגיד כי באמת חפצי ורצוני עכשיו להשתעשע עמך בדברי הלכה... ואשאר בזה ידידו הנאמן המברכו בבריות גופא ומוקירו ומכבדו בכל עוז ידידות...". והשני בענין "גדר אב הבא במחתרת" הנושא את התאריך: "יום י"א לחודש טבת תרצ"ח, טרסטינה", בו כותב לו באריכות: "שלום וברכה לכבוד ידידי

העילוי הנפלא הרב הג' וכו' וכו' מוה"ר אהרן ליב שטיינמאן נ"י, שלום וברכה כל הימים, אחדשה"ט, כמשפט בהוקרה רבה הנה קבלתי הגלויה ואף שלפלא בעיני מזה שלא כתב במכתב באריכות כי כמה וכמה גדולה מאוד חפצי ורצוני לבא בכתובים אשר כפי רב הידידות שנקשר בינינו, עם גודל היסורים של הנפש בדבר ענין למוד והתעמקות התורה. ועכשיו כפי שאני רואה הנה כבוד ידידי מרבה חיל בלימודו..."

הגר"א קוטלר

לתקופה של כחצי שנה נטש מרן שליט"א את ישיבת "תורת חסד" בבריסק ונסע אל קלעצק לישיבת "עץ חיים" - שם זכה לשמוע שיעורים הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, השיעורים - כך סיפר - נאמרו בעומק רב מאוד, ורק חלק משומעי השיעורים בקרב בני הישיבה הצליחו להבין את תוכנם. לימים כאשר הגיע הגר"א קוטלר זצ"ל ארצה, ומסר שיעור בכולל בו למד מרן שליט"א "תורת ארץ ישראל" בפתח-תקוה, הוא הופתע לראות איך מרן הגר"א הכירו למרות השנים שחלפו, לצד עיסוקיו הרבים והמוני התלמידים שעברו תחת ידו - כל זאת לא השכיח ממנו, תלמיד כדוגמת מרן שליט"א.

באותה תקופה שימש בישיבת קלעצק הגרא"מ שך זצ"ל, כאחד מנושאי התפקידים החשובים בישיבה, הוא היה מכנס בקרן זווית בהיכל הישיבה קבוצה בת למעלה מעשרים בחורים חשובים מבני הישיבה, ואלה שמעו מפיו "חבורות" כסדרן. משם נוצר קשר עז בין הגרא"מ שך זצ"ל ליבדלחט"א מרן שליט"א. אך לימים, סיפר מרן שליט"א כי כבר הכיר את מרן הגרא"מ שך זצ"ל עוד קודם לכן. בשנת תרצ"א, כאשר נקרא הגרא"מ זצ"ל למלאות את מקומו של בעל ה"אמרי משה"-אחר פטירתו, כראש הישיבה "תורת חסד" בבריסק, לצורך כך שהיה בעיר בריסק מספר ימים, בכדי לבחון את ההצעה מקרוב. באותם ימים מקום לינתו הייתה בבית משפחת שטיינמן - הוריו של מרן שליט"א. לבסוף ההצעה לא יצאה אל הפועל - למרות ההתלהבות המרבית של תלמידי הישיבה ממרן זצ"ל, עקב הנטל הכלכלי של הישיבה, שלא חפץ מרן זצ"ל ליטול על כתפיו, למרות שהשיעורים שמסר כמבחן היו 'מצוינים' - התבטא מרן שליט"א, לימים.

- על טובה זו שגמלו עמו משפחת שטיינמן, השיב הגרא"מ שך זצ"ל הכרת הטוב ליבדלחט"א מרן שליט"א, כאשר עלה בשנת תש"ה לארץ, שלח שליח מיוחד להזמין לאכול בביתו (- באותה עת גר בירושלים ברחוב מודיעין), כל זה כהכרת הטוב על החסד שגמלו עמו הוריו.

תקופה מסויימת 'גלה למקום תורה' לקוברין, לקבל תורה ולדלות מאוצרו של הגאון הנודע רבי פסח פרוסקין זצ"ל. בתקופה זו למד בצוותא עם ראש ישיבות 'הנגב' - הגאון רבי ראובן גרשנוביץ זצ"ל. במשך חודשים ארוכים היו השנים חברי חדר, והרבו להתפלפל האחד עם השני בלימוד בבית המדרש, אך לפלא, מגודל שקדנותם - מעולם לא הכירו האחד את רעהו בשמו... מיד כשבאו לפנימיה היו נרדמים לאלתר. רק כעבור שנים כשעלו לארה"ק נקשרו בקשרי ידידות עזים, כשההכירות הראשונה נעשית בישיבה, אך מבלי לדעת, זה את שמו של זה. ("אחר האסף", עמוד רנ"ו).

הבריחה לשוויץ * הפגישה עם הגרש"ש * ההמלצה מרבי ברוך בער

כשהגיע עת טרום-המלחמה (שנת תרצ"ז) בהיות רבינו בחור כבן 23 הבינו כולם כי צריך לברוח מבריסק, והחליטו הוא וידידו הטוב הגאון רבי משה סאלאוויצ'יק זצ"ל לברוח לשוויץ (ע"פ גורל הגר"א שעשו אם יצליחו שם - כפי שסיפר פעם מרן שליט"א), ובשביל כך הוצרכו לאישור מיוחד - להיכנס לשוויץ כסטודנטים המעוניינים להשתלם במדע. לאחר שקיבל את האישורים - סיפר מרן שליט"א - כי הדרך הייתה מסובכת, שהוצרכו לעבור דרך וורשא ובברלין - אך

הדבר היה משמים ובזכות כך זכה שם לקבל את פניו של מרן הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל בעל ה"שערי יושר"; ומרן שליט"א אומר שהרושם שנותר לו מראיית פני הגרש"ש הוא רב, לכל ימי חייו!

בהגיעו לשוויץ הוצרך לעבוד במחנה עבודה "שאונברג", שהונהל מטעם השווייצרים – על כל השוהים שאין להם אזרחות מקומית, הם היו צריכים לסלול כביש באורך עצום. באותם התקופות מסר שם את נפשו כפשוטו שלא לאכול מאכלות אסורות. וכן בשבתות לא היו עובדים כלל, ואדרבה היו כולם יושבים יחד ומנעימים בזמירות שבת. וסיפר הגר"מ סאלאוויצ'יק שמרן שליט"א שמעודו חלוש היה בטבעו כמעט לא הועיל לעבודה כלום, ומנהל המחנה התבטא עליו כי הוא 'רוחני' יותר, ופטר אותו מעבודה, מה שנתן לו את היכולת לשבת בצד, ולרכון על ספריו ולהתפלל לשלום אחיו – הסובלים בשוויץ ובשאר מקומות העולם. – בתקופה בה חששו שיש לו את מחלת השחפת ואשפוזו אותו בביה"ח המקומי, הצליח אף שם בעזרת אחות חרדית שעבדה במקום וסייעה בעדו להשיג כדי אוכלו מאכלים כשרים בלבד, ולשמחתו לא הייתה גבול. (כעבור שישים שנה כאשר נסע מרן שליט"א לארגנטינה נכנסה אותה אחות לקבל את ברכת מרן שליט"א, מרן הודה לה מאוד ובירכה בחום).

הגר"ש שקאפ זצ"ל

לאחר מספר חודשים מבואו לשוויץ – הגיע גם הגר"מ משה סאלאוויצ'יק זצ"ל מצויד בהמלצתו של מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל – בו ביקש רבי ברוך בער מהגאון רבי ירחמיאל אליהו בוצ'קו זצ"ל ראש ישיבת "היכל אליהו" במונטריי שבשוויץ, שיתן למרן שליט"א ולרבי משה סאלאוויצ'יק משרות רמות בישיבה הק', במכתב זה הוא משבחם בתוארים מפליגים ביותר. ואכן בגיל 23 בלבד בהיותו עדיין בחור צעיר לימים – נתמנה אחר כבוד כר"מ בישיבת מונטריי שבשוויץ.

בשהותו בשוויץ זכה להתקשר בקשרי תורה עם כמה גאונים מפורסמים, ביניהם הגאון בעל ה"שרידי אש" – רבי יעקב יחיאל וינברג זצ"ל (– עליו ציין מרן שליט"א בשם ה"חזון איש" זצ"ל כי הוא אחד מבין השלושה היחידים שהם אנשי אמת). מרן שליט"א שוחח עמו רבות בסוגיות שונות בש"ס, ובהערצתו הרבה כלפי מרן שליט"א היה קורא לו בחיבה – 'דער הארלכער עילוי'. כמו כן נקשר בקשרי אהבה וחיבה גדולה – לרבה של ציריך הגאון רבי יעקב שאול ברייש זצ"ל בעל ה"חלקת יעקב" שהתכתב עמו רבות בדברי תורה והוראה, אחדים מהם נכתבו בספרו שו"ת "חלקת יעקב" (סי' כ"ט) בו כותב לו: "האברך כמדרשו, גדול בתורה וביראה, חריף ובקי בחדרי תורה וכו' ר' אהרן ליב שטיינמן ר"מ דישיבה "עץ חיים" במונתרה השוויצרית". וכן בשו"ת (יו"ד סי' נ') "ידידי אברך כמדרשו מופלג גדול בתורה וביראה הרב אהרן לייב שטיינמאן בישיבת מונתרה השוויצרית". וכן בשו"ת (יו"ד סי' קצ"ו): "כבר נשאלתי ע"ז מהמופלא ר' אהרן לייב שטיינמאן נ"י".

הגר"א אליעזר דסלר

באותם השנים בתקופה בה שהה המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל בשוויץ, זכה להתקרב אליו ורבות לשוחח עמו ביחידות כשעות מרובות בענייני תורה ומוסר. שנים מרובות לאחר מכן, היה מזכיר מרן שליט"א בערגה ובזיכרון מופלא – דרשה אחת ששמע אז מהמשגיח על הפסוק המובא בהפטרה של בלק 'הגיד לך אדם מה טוב', וחזר על כל הדרשה מילה במילה בפרוטרוט! כאילו שמע זאת אתמול... את יחס הערכתו כלפי שיחותיו של הרב דסלר התבטא מרן שליט"א, ש'יתכן ואולי רק הגר"ש רוזובסקי ירד לסוף דעתו...".

המשפיע הגה"צ רבי סנדר ארלנגר שליט"א – מספר בשם אביו הרה"צ המקובל רבי חיים אריה זצ"ל מלוגאנו, שמרן שליט"א שימש בעבורו כמו לרבים אחרים באותה התקופה (בהיותו כבן כ"ד! בלבד) כדמות רוחנית – רבת השפעה, וברצותו לתאר את ההשפעה ואת הדרגות שרצה מרן שליט"א להנחיל לצעירים בישיבה, הוא מספר דוגמא: כי שאל בשעתו את פי יבדלח"ט מרן שליט"א 'מה צריכה להיות השאיפה בחיים'?! פתח לו מרן שליט"א את הפרק האחרון ב'מסילת ישרים' והראהו אריכות דבריו ב'חובת האדם להיות מרכבה לשכינה'.

זו היה התביעה שלו (לבחורים שהרגיש שהם בני דרגה הראויים לכך), ומושגים אלו החדיר בהצלחה מרובה בבחורים...

* * *

פרק שני

נישואיו * העליה לארה"ק

אחר שנות התמדה ויגיעה עצומה בד בבד עם הרבצת תורה, נישא (בשנת תש"ד) לרבנית הצדקנית תמר ע"ה בת הר"ר שמאי קורנפלד זצ"ל - אחיינו של ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל. החתונה התקיימה ביום שישי בבית מלון קטן בעיירה ארוזה שבשווייץ. הרבנית ע"ה שהיה נסוך בה אהבת תורה וטבוע בדמה כח מסירות נפש בצורה פלאית עמדה לימינו לאוי"ט, באופן מופלא ביותר כל ימי חייה, למען תורתו ולמען הרבצת תורה, שהיה לשם דבר.

אחר החתונה נשארו עדיין תקופת מה לגור בשווייץ, אך חשקם היה עז לחון את עפר ארה"ק. סיפורה הרבנית ע"ה שכאשר הגיע כ"ק האדמו"ר מסאטמאר רבי יואל טייטלבוים זצ"ל - כפליט לשווייץ מהמלחמה היא נכנסה אליו ושאלה אותו האם כדאי לה ולבעלה לעלות לארה"ק, השיב לה הרה"ק מסאטמאר: ש"אין כדאי משום שהציונים גרים שם וצריך מאוד מאד להישמר ולהתרחק מהם", אמרה לו הרבנית: "בעלי הינו ירא שמים והוא ידע כיצד להישמר", אמר לה הסאטמאר רוב: "צריך אני לעמוד על טיבו בכדי לדעת אם אכן ירא שמים הוא", וכעבור שעות אחדות אכן התייצב מרן שליט"א בפתח אכסנייתו. הרה"ק מסאטמאר שוחח עם מרן שליט"א ביחידות כשלוש שעות, כשבסיומו מפטיר בפני הרבנית: "כן אכן הוא ירא שמים בתכלית... הא! ניכר בו שהוא קדוש מרחם...". וביקש ממרן שליט"א שכשיגיע לארה"ק יצור עמו קשר.

האדמו"ר מסאטמאר

באותה תקופה עלה מרן שליט"א לארה"ק, ותיכף יצר עמו קשר ע"י מכתב, רבי יואל שלח לשאול את מרן שליט"א אם אכן כדאי לו בעצמו לעלות לארה"ק, מרן שליט"א השיב לו כי היות וכבר גיסו האדמו"ר רבי חנוך העניך מסאסוב זצ"ל עלה לארה"ק ובכוונתו דרך כאן ללחום כנגד כוונותיהם של הציונים, ראוי כי הוא (-אדמו"ר מסאטמאר) ישאר בחו"ל, וכך הם ילחמו יחדיו זה מכאן וזה משם". ואכן רבי יואל סבר וקיבל והחליט להישאר בחו"ל למספר שנים. (פרטי המעשה נשמעו מכלי ראשון מפי ת"ח נאמן ששמע כן מהרבנית ע"ה בערוב ימיה, והדברים ידועים לזקני חסידי סאטמאר מאותם הימים).

(אגב, סיפר בנו של מרן שליט"א - הג"ר משה שליט"א, כי בפטירתו של האדמו"ר מסאטמאר לא ידע מרן שליט"א מנוח מהאובדן לדור, בעת הסתלקותו של אדם גדול, ונאנח רבות על הסתלקותו. ואמר כי כאשר היה בחדרו של הרבי מסאטמאר בשווייץ, משך כשלוש שעות, אכן נוכח לראות 'כי הסאטמאר רוב יודע את כל התורה כולה'. מה שנותן להבין - על מה נסובה השיחה אז ביניהם להבחל"ח, חלקם כנראה בסוגיות התורה).

עוד סיפורה הרבנית ע"ה שבאותה תקופה נכנסה לחדר בעלה - לאחר העליה לארה"ק, והיא מצאה אותו בורר בין ערימת מכתבים, חלקם הוא מניח בקופסה ימינית וחלקם בשמאלית. לפליאתה הוא הסביר: "בחוץ לארץ שמשתי כר"מ, אז חשבו עלי שם שאני חשוב לכן כתבו עלי תוארים אלו, אבל אחרי מאה ועשרים כשימצאו בני את כל זה לא יבינו מה פשרם של התוארים הללו... ויחשבו שבאמת אני שווה משהו... וכדאי בזיון וקצף, לכן החלטתי לגנוז את המכתבים הללו...", לפי דברי הרבנית ע"ה, חלקם הוא קרע (כנראה אלו שלא עסקו בד"ת) וחלקם הוא שלח לגניזה. בין המכתבים היו עשרות מכתבים ד"ת בינו לבין גדולי ישראל הקודמים, שלדבריה בהם תיארוהו בתוארים מבהילים.

בשנים הראשונות לעלותו לארץ הוא היה חי בעניות מרודה ממש כאברך מן המניין בישיבה המפורסמת "תורת ארץ ישראל" בפ"ת, (עד שקיבל את המשרה בפוניבז'), וסיפרו בני ביתו כי

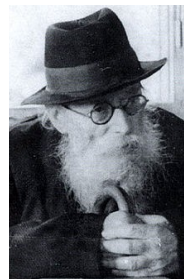

הם זוכרים - כי הוצרך באותם הימים באופן נחוץ - איזה קונטרס של אחד מגדולי האחרונים, אך לא היה לאל ידו פרוטה אחת לרוכשו, הוא ישב והעתיק כולו בכתב יד, במחברת. מגודל צימאנו לאותו הקונטרס, ומאידך מהעניות הגדולה שהייתה מנת חלקו. לדוגמא, סיפרה הרבנית ע"ה שבערב פסח באותה השנה המצות עלו בהון רב, ולא הייתה אפשרות לקנות, (אעפ"כ לא רצה לקבל את כספו המגיע לו ע"פ דין משיבת כפר סבא", כפי שיסופר בהמשך).

עוד סופר על תקופות הדחק בימים ההם. שפעם ילדיה היו חולים, והרופא הבחין שמלבד כך שהם חולים הינם חלושים מאוד, והתעניין האם הם אוכלים בשר. "בשר? מנין לנו בשר?!" תמהה הרבנית. עמד הרופא וכתב "מרשם רפואי"! להאכיל את הילדים בשר...

קשריו עם הגאון ה"חזון איש" זצ"ל * הרבצת תורה: כפר-סבא, פוניבז', גאון יעקב.

מיד עם עלותו לארה"ק נקשר קשר של קיימא, בין הגאון ה"חזון איש" זצ"ל ויבדלחט"א מרן שליט"א. שעמד על טבעו הפלאי, ועל גדלותו העמוקה בתורה, העריכו והוקירו עד מאד.

החזו"א זצ"ל, הורה לו לעזוב את לימודו בישיבת "תורת ארץ ישראל" - בפתח תקווה, למען הרבצת תורה ויראה. ובד בבד ביקש מהנהלת ישיבת "חפץ חיים" בכפר-סבא, לקבל את מרן שליט"א עליהם לראש ישיבה. לצד הגאונים: רבי דוד רוטנברג ורבי שמואל אליהו אורלנסקי, מרן שליט"א שימש כראש ישיבה וכמגיד שיעורים בהצלחה רבה, כאשר מרן החזו"א מעודד ומדרבן רבים לשלוח את בניהם לישיבה זו, "כי שם ישנו אדם גדול העומד בראש".

אחד מיני רבות, מוצאים אנו עדות מפורשת של הגאון רבי אליעזר אלפא זצ"ל במכתב שכתב לבנו הג"ר שמריהו שליט"א תלמיד בישיבה (פורסם בספר 'אעלה בתמר') בו הוא מעיד את ששמע מפי מרן ה"חזון איש" זצ"ל בזה"ל: "דודנו מרן החזון איש שליט"א אמר לי בפירוש בפעם האחרונה שהייתי אצלו, שהרבה הרבה יכול אתה להתעלות ולהצליח משיעורי ראש הישיבה (מרן הרב שטיינמן)".

וסיפר הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א - ראש ישיבת "גאון יעקב" בבני-ברק, שכאשר התייתם בילדותו מאביו, אלו שעסקו בחינוכו היו אלו בני ביתו של מרן החזו"א, והם באו לסבו ואמרו לו שיסע ללמוד בישיבה ב"כפר סבא", כי שם מכהן מרן הגאון רבי אהרן ליב שליט"א כראש ישיבה, ומרן החזון איש מפליג לאין שיעור בגדלותו...

בספר "פאר הדור" (ח"ב עמוד רל"ח) מספר על קרבתו הגדולה של הרבי "חזון איש" לישיבה בכפר סבא: "ישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא מיסודה של תנועת צא"י נהנתה מחסותו המלאה. הוא הפקיד עליה כראש ישיבה את הג"ר אהרן לייב שטיינמן ממקורביו, (כיום ראש כולל אברכים דפוניבז' בבני ברק), ובכלל היה נכנס בעובי הקורה בכל עניני הישיבה ושוקד על תקנתה ועל סידורה מתעניין בפרטות בהתקדמותו הרוחנית של כל תלמיד מיעץ לרמ"ם ולמחנכים והכל במידת שיא של התמסרות משל זהו עניני האישי ממש". עניני הישיבה אף הם שגרמו לו להיות בקשר אמיץ, שלא זוהו ידו מתחת ידו, של ה"חזון איש" זצ"ל. השמיע בפניו רבות מדברי תורתו שהרצה לפני התלמידים. ומרן זצ"ל היה מאיר ומעורר היכן שהיה צריך תיקון, בכך זכה מרן שיבדלחט"א, אף לצקת מים - מאוצר תורתו של הרחזו"א זצ"ל.

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל בספרו "משמר הלוי" (בכורות, עמוד 7) מעיד את אשר שמע מפי מנהל הישיבה - בכפר-סבא הרב אברהם ריין ז"ל. בלשונו הזהב: "ועוד הביא לכפר סבא להיות ר"מ להישיבה את הגאון מופת הדור רבינו ה"אילת השחר" שליט"א, ומאן דנפח מדיליה נפח רוח של אהבת תורה ושקידת התורה, ללא מיצרים, לעלות ולגדול ולצמוח ולפרוח

בתורה ויראה, ואך ורק לדבר בם... ותכתב זאת לדור אחרון מה שסיפר לי אביכם ר' אברהם: סיכמתי עם מרן הגראי"ל שליט"א על גובה המשכורת החודשית שיקבל מאתנו בהיותו ר"מ בישיבה, משכורת זעומה כשלעצמה, בהתאם למצב הכספי הדחוק ביותר של הישיבה אז. ובכל ראש חדש יום תשלום המשכורת לא הי' באפשרותי אף פעם לשלם את המשכורת במלואה, רק חלק ממנה, לפעמים רק 20 אחוז ולפעמים יותר, ודברנו שבחדשים ניסן ותשרי כשהכנסות הישיבה גדולות יותר בדרך כלל, אשלם לו את היתרה שהצטברה במשך כל החורף או הקיץ. והנה כשבאתי לשלם לו את היתרה אמר לי הגראי"ל שליט"א: "ב"ה הצלחנו לעבור את כל הזמן החורף או הקיץ עם מה שקבלתי בלי שנשארו לנו חובות כך שאינני זקוק להיתרה..." אמרתי לו: "אבל זה מגיע לכם?! והשיב לי: 'אין לקחת מכספי הישיבה כשאין צורך בכך...'". והייתה יד הגראי"ל שליט"א על העליונה!...". עכ"ל של הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל. - המעיד על כוונותיו הטהורות של מרן שליט"א, כבר אז כאברך צעיר להרביץ תורה, מבלי לקבל על כך כי עם פרוטות זעומות, במטרה אחת: לשם שמים! את אותם תכונות הנפש הללו של טוהר וזך לב, בלא כל פניות, בלא כל רווח. בכך, בתחושות אלו - חש מרן ה"חזון איש" זצ"ל - כבר במפגשם הראשון.

וספרה הרבנית תמר שטיינמן ע"ה שפעם אחת כשחזר בעלה מרן שליט"א מבני ברק לאחר שהיה אצל מרן החזו"א זצ"ל אמר לה בכאב גדול: "יותר אני לא רוצה לנסוע לחזון איש, מכיון שכיבדני באופן מופלג ונגרם לי כבוד גדול מזה, והנני מפחד שאם יש לי עוה"ז אז אפסיד עכשיו את כל העוה"ב". (לימים, אחר שנים רבות כאשר נסע מרן שליט"א ביחד עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א לארה"ב למסע חזון, כששב לבית התפרץ בבכי מר לפני הרבנית, על הכבוד הרב שקיבל שם, עד שכמעט חלשה דעתו. אה! אז אמרה הרבנית ע"ה לנכדים: "אני נזכרת שכזה סוג בכי בכה סבא כאשר שב מביקור בבית ה"חזון איש" שכיבדו מאד, ולא יכולתי להרגיע אותו...").

והעיד הגאון הגדול רבי נסים קרליץ שליט"א, כי הינו זוכר היטב שכאשר היה פעם אצל הגאון החזו"א בעת שביקר שם מרן שליט"א. וסיפר כי זה היה לפלא לכל בני הבית מיהו האברך הצעיר הזה מכפר סבא שמרן החזון איש מכבדו כל-כך! עוד אמר בהזדמנות אחרת: "אני שמעתי דברי הערכה רבים מהחזו"א על הגראי"ל".

- ובפעם אחרת נשאל מרן הגר"נ קרליץ שליט"א - מדוע נכנע בכזו הכנעה נדירה למרן שליט"א, וכל מה שמורה הרי הוא מציית ומורה כן ללא עוררין? השיב: "אני בעיני ראיתי כיצד מרן ה"חזון איש" קם לכבודו של רבי אהרן ליב כשהיה בגיל פחות מבן ארבעים".

מנהג היה נוהג הרב "חזון איש" ללוות לפתח הבית את מי שהיה ברצונו לכבד ולהראות אותות חיבה כלפיו. אצל ה"חזון איש" שכל מעשה היה שקול ומדוד אצלו היה נוהג ללוות עד לפתח הבית, רק אנשים מכובדים ביותר, בסדר גודל של גדולי הדור. אולם, בשונה היה הנוהג אצל מרן שליט"א שעל אף היותו צעיר בשנים היה הרחזו"א נוהג כלפיו בכבוד השמור לגדולי הדור. בשלב מסוים נמנע מרן שליט"א מביקורים אצל החזו"א, מקורביו הבינו שהוא מפני הסלידה הנוראה מכבוד, שנחל מהחזו"א זצ"ל. (דברים דומים נשמעו לאחרונה מפי הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א: "אני בעיני ראיתי כיצד החזו"א ליוה את הרב שטיינמן עד לדלת").

את ספרו "חזון איש" על מסכת מקוואות - נתן לו הרב זצ"ל במתנה מבלי שהיה מוכן לקבל תמורתו כסף מחירו, וטען 'כי כבר מישוהו תרם לי למען שאוכל לחלק לעמלי תורה', ולכך נתן לו החזו"א את הספר בחינם.

גם בנושאי ציבור שונים היה מטיל הגאון ה"חזון איש" את ידיו על מרן שליט"א, כשהוא סומך עליו בעינים עצומות. ורבו העובדות בזה, כמו לדוגמא בהקמת כולל "חזון איש", ועוד. שיחות ארוכות ופגישות רבות בארבע עינים היו בין השניים להבחל"ח, בענייני הכלל והפרט,

כשהחזו"א זצ"ל מנחיל לו דרכי ההשקפה וההנהגה. (לימים התבטא הגאון רבי דוב לנדאו שליט"א ראש ישיבת "סלבודקה", ומחשובי תלמידי ה"חזון איש": "רבי אהרן ליב הוא כ'בבואה' של החזון איש", "הוא הולך בדרכו ולמד היטב את סגנונו ודעותיו של החזון איש").

בספר "מעשה איש" (חלק א', עמוד קפ"ג) מובא בשם מרן שליט"א שסיפר פעם כמסיח לפי תומו: שפעם אמר לו ה"חזון איש" שהוא זקוק לו (-למרן שליט"א), יען כי ישנו אדם שנלחם על עניין מסוים, שלפי ההלכה אין לו שום זכות טענה בזה, וכאב לו להרב "חזון איש" זצ"ל על כך. החזו"א עצמו הזהירו שיפסיק להילחם על זה, ולא הועיל הדבר, ויותר לא יכול לומר לו כי חושש משום "נגיעות", (ששמא כעסו נובע מכך שפלוני לא שומע לו, וחשש בעצמו שמא כוונותיו נוגעות מכך שמבקש להשקיט את סערו), ולכן ביקש ממני (- מרן שליט"א) שאלך להשפיע על פלוני לחדול ממלחמתו בנושא זה שאינו קשור אליו כלל...

כאשר הרב מפוניבז' - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל עלה לארה"ק, והיה מתמיד להיוועץ בכל ענייני הישיבה עם דעתו של הגאון ה"חזון איש" זצ"ל, היה זה החזו"א זצ"ל שהורה לו להעמיד את מרן שליט"א כראש הישיבה לצעירים "פוניבז'" - שעמדה להיווסד, במסגרתו ימסור שיעורים יומיים. ובמקביל כראש הכולל המרכזי "פוניבז'" בו ישמש כסמכות רוחנית עליונה, לשיעורים כללים ושיחות מוסר שבועיים, (במשרה זו משמש מרן, עד עצם היום הזה).

אף לאחר מינויו בפוניבז' בתקופה מסויימת נשאר לגור בכפר סבא, והיה נוסע דבר יום ביומו לבני-ברק לישיבת פוניבז', שם היה נותר עד הערב וחוזר לביתו. כאשר הרב מפוניבז' - מבקש מהתלמידים שידאגו לו לאוכל לארוחת הצהריים, כי בלעדי זה הוא לא יאכל... (אגב אנקדוטה מעניינת בדרך אגב מספר תלמיד מהתקופה ההיא הרב שמואל קויט: "בלומדי בישיבה קטנה של פוניבז' שפעלה בהיווסדה בבנין לוס אנג'לס שבכיכר הישיבה הייתי מביא יום יום ארוחת צהריים מבתי אבות למרן שליט"א ראש הישיבה, שגר עדיין בכפר סבא. פעם שאלני על תוספת מסויימת מה היא?! והשבתי לו: "דומני שזה

קישואים מבושלים שנתמעכו... והוספתי: "זה טעים מאד", השיבני מיניה וביה "הראית מימך דבר מאכל שברא הקב"ה שאינו טעים!...").

בתקופה בה שימש כראש ישיבה בכפר-סבא (סביבות שנות הכ') - קיבל הצעה מראשי ה'עדה החרדית' (הרב גרשון שטמר והרב יוסף שיינברגר בשליחות הגאב"ד והראב"ד דאז) לשמש כדיין וכחבר מן המניין בבית הדין הגדול בירושלים, הצעה שבסופו של ענין לא יצא אל הפועל מצידו, שהעדיף להרביץ תורה לתלמידים - ולא לשמש כיושב על מדין, למרות שהוסמך לכך ע"י רבו הדיין דבריסק. (ידיעה זו אומתה לבני ביתו ומשפחתו של מרן שליט"א, ע"י קרובי השלוחים הרב שטמר והרב שיינברגר).

בכפר-סבא היה זה מקום שממה מבחינה רוחנית, אז התאמץ מרן שליט"א במיוחד שלא לצאת מגבולות הישיבה, ולצורך כך התאמץ ביותר להתפלל אך ורק בישיבה, ובימי בין הזמנים היה צורך לטרוח טורח מרובה בכדי להשיג מנין, וכן בשבתות ובימים טובים. מקורבו ותלמידו מאז הרב ר' יצחק לבה שליט"א - טרח רבות להשיג מנין מצומצם שיסכים להתפלל במניין ישיבתי ובמתינות, משאת נפשו של מרן שליט"א.

אגב, באותם השנים מרן שליט"א טרח והוציא לדפוס לפני שנים רבות את הספר 'אור השנים' של רבי ארי' לייב עפשטיין זצ"ל, ספר נדיר שהוא אחד משני הספרים הבודדים שקיבל הסכמה מהגר"א, ושבנו מביא את ההכנה לפני כל מצווה ומצווה, והסביר שהסיבה שהדפיס את הספר הזה, היות וזה מועיל ליראת שמים, לפנינו ציטוט מההקדמה שכתב מרן שליט"א לספר: "הספר הוא מנין המצוות, מסודר לעבודת האדם מדי יום ביומו, בצירוף אמירה בפה, לפני כל עשייה. שיהא מזומן לקיום המצווה, והנה הוא עיקר עבודת האדם בעוה"ז הוא בעשיית המצוות, ועל יסוד זה סובב והולך הספר. וספר כזה משנה צורך הוא לנו, כי בספרים מסוג זה במיוחד, יש אפשרות לתאר לעצמו עובד השם שמכל תנועה נראה עבודתו ליוצרו, בקיום כל מצוותיו, באהבה ובהתרגשות... ולהיות הזוכים והמזכים בקיום המצוות כרצונו יתב'..."

תלמידיו - משיבת פוניבו' לצעירים, אשר רובם כהיום משמשים כנושאי משרות מכובדות בישראל, מספרים על דמות אבהית ואצילית, מוערכת במיוחד. שהשקיע מאמצים מרובים להחדיר בתלמידים - דרך ישרה והבנה נכונה בלימוד. יחד עם כח הבהירות והפשט, המתקן להנעים את השיעורים בפשטות עצומה, בהנחילו הרגשה כאילו לא נאמר דבר קשה במיוחד. כשלמעשה רק אחרי עיון היטב בכל נבכי הסוגיות - היו יכולים להבחין ולהשים לב בכמה נקודות הוא נגע במהלך השיעור, וכמה הערות נחסכו - במשפט עמום שדיבר. בעיקר החדיר היטב - שאין להשאיר נקודה בסוגיא לא ברורה דיה, ולתת את הדעת ולהעיר בכל ענין.

התלמידים מספרים שכבר אז גם בשנים הראשונות הרגישו - כי הוא הינו דמות עילאית, והתייחסו אליו ביראת כבוד עצומה, אף מבלי שהרים את קולו (- מלבד במקרה בודד של חוצפה חוצה גבולות), ומבלי שיטיל אימה, או מבלי שהתנהג בגינוני כבוד ושלטון.

מרן שליט"א - עצמו כשהתייחס לענין באחד משיעוריו אמר: "מהניסיון שלי, אין הרבה השפעה על נפשות צעירים בצעקות ובכעס, אדרבה מבלי להרים את הקול, בצורה יפה ונעימה - אך עם תוקף, השגתי את כל מה שחפצתי להשיג..."

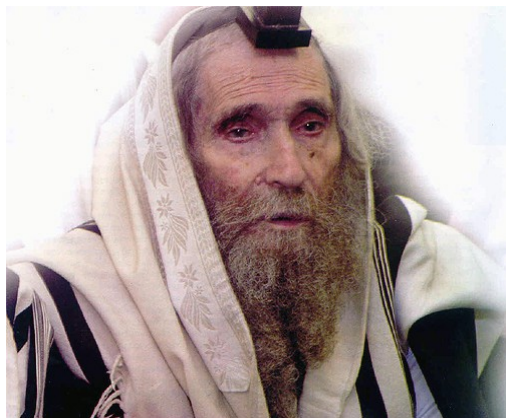
תלמידו מאותם הימים - הרב נ. צ. מספר: "בזמני (שנות ה'ל'), שמתי לב יחד עם קבוצת תלמידים כי רבי אהרן ליב היה עייף במיוחד בימי שישי, ולכן היה מקפיד למסור את השיעורים בעמידה, והיה נראה חלוש ביותר, בזמן השיעור היה ערני במיוחד, אך בין גברא לגברא פעמים שכמעט היה נרדם בעמידה. מבירור וממעקב אחרי תהלכותיו התברר כי מלבד זאת שבמשך ימי השבוע הוא אינו יושן כמעט - מלבד שעות בודדות בלילה, אלא שבליל שישי הוא נוהג שלא לישון כלל, את כל הלילה הוא הקדיש לעמל התורה ברציפות ובניתוק מוחלט, הא! אז הובן לנו סיבת העייפות הניכרת בימי שישי..."

עוד סיפור מפעים - המלמד על רגשות בכבוד הזולת וענווה ופשטות כאחד: בזמן שהיה משמש כר"מ בשיבת פוניבו', תלמיד אחד היה בריב קל עם חבירו, ולפני זמן התחלת השיעור סגר את דלת ה'חדר שיעורים' - ולא נתן ליריבו להיכנס. הבחור צעק לו מבחוץ כי הראש ישיבה - מרן שליט"א כבר הגיע והוא עומד בפתח יחד עם שאר התלמידים, ורוצה להיכנס, אך הבחור לא האמין לו. ולא שרצה חלילה לפגוע במרן - אלא שלא האמין לדבריו. וכך, כמה דקות המתין מרן שליט"א, עד שהתלמיד פתח את הדלת. וכאשר פתח מיהר מרן לשוב את ראשו לאחור, כדי שלא לדעת מיהו התלמיד שסגר את הדלת, ובכדי שלא יראה בבושתו. והחזיק בראשו לאחור עד שיכנסו רוב התלמידים לחדר שיעורים, שאז כבר לא יוכל להבחין, מי היה הסוגר.

בשנים המאוחרות יותר - כאשר פתח חתנו הגאון רבי זאב ברלין שליט"א - את ישיבת "גאון יעקב", הוא מינה את חותנו מרן שליט"א, לראש הישיבה. במשך שנים מרובות שימש מרן שליט"א כראש הישיבה בפועל וכסמכות העליונה של הישיבה. עד היום משמש מרן שליט"א כנשיא הישיבה, ומוסר שיעורים ושיחות לעיתים תכופות.

פרק שלשי**שביבי הנהגות:****יראה * קדושה * נקיות * פרישות * צניעות.**

מעדות בני ביתו ונאמניו - משך כשבעים שנה (פרט לשנים האחרונות שנאסר עליו מטעמי רפואה) היה מקפיד לצום מידי שני וחמישי, ובעוד הרבה הזדמנויות - מטעמים הכמוסים עמו, אך לאחרים הזהיר בכל תוקף שלא לצום ולהתענות! ופעמים אף הסביר שמי שעושה מכל שאר המעלות והדרגות עסק גדול מדאי - יכול להישאר 'עם הארץ' ורק מי שחש שלא יזיק לו ללימודו ולסדרי יומו כרגיל - באותו רמה ודרגת יכולת, יוכל להתעלות אף בדברים אלו! - ונאים הדברים למי שאמרם - הצומות והסיגופים למיניהם לא הפריעו כלל - למרן שליט"א לעמלו ויגיעתו הנוראה בתורה, ולסדר יומו העמוס בהרבצת תורה ויראה.

מרוב הצומות שמקפיד עליהם אינו חש צורך לאוכל, והתבטא פעם לתלמיד שברוב פעמים אינו מקיים את דברי הרמב"ם (בהלכות דעות) שיש לאכול רק כאשר רעבים, כי אינו מרגיש רעב. ובהזדמנות אחרת אמר: "כי ביום של צום אינו מרגיש רעב, וכי הרגשת הצום מתבטאת רק בחולשה בלבד", והעיד אחד מנאמניו ביתו שפעמים רבות כאשר מכניסים את האוכל לפני מרן שליט"א לחדרו, הוא מגיב באנחה ובלחש, כמי שנאבק עם עצמו: "אוי וייטער עסין..." (אוי! שוב פעם אוכל...).

וסיפר הרב י. פ. - מנאמניו ביתו שלפני מספר שנים הוצרך לאנטיביוטיקה, - ותרופה זו החלישה את גופו מאוד, המליץ הרופא על מאכל חלבי הנקרא 'יוגורט', שיש בו בכדי להועיל. מרן שליט"א שמעולם כמובן לא אכל מאכל מסוג זה ביקש גם עתה להימנע, אבל כיון שנזקק לכך לצורכי בריאות, הפצירו בו, וניאות לכך. אותו נאמן ביתו יצא לחפש יוגורט מחלב עיזים דווקא לתועלת בריאותו. לאחר שהשיג, הביא לו, והתחזק בקושי רב, וישב על המיטה, והניחו לו בצלחת מעט יוגורט. נטל את הכף בידו והכניס בה מעט מהמאכל, והנה כמעט החל בברכת שהכל, ואז לפתע התאזר בגבורה חדשה כמי שאוסף שארית כוחותיו לנצח אויב במלחמה ואמר: 'לא! לא! דבר שלא אכלתי כל החיים לא אוכל עתה לעת זקנותי!' והניח הכף מידו, שב ונשכב בחולשה רבה על המיטה, פנה למקורבו וביקש שיבין לליבו ויסלח לו על הטרחה הגדולה בעבורו.

אף בשבת קודש התנזר מרן שליט"א כל השנים באופן פלאי ואוכל מינימום שבמינימום הדרוש לכדי החזקת הגוף - וכדי יציאת ידי חובה של עונג שבת, בחתיכה קטנה של עוף (שאין ראוי להתכבד בה).

מרן שליט"א נמנע כל שנותיו לשבת על כסא עם משענת או כסא עם ריפוד, וזהירות משנית וכפולה בשעת התפילה ולימוד התורה מקפיד שלא להישען כלל.

רוב השנים היה מרן שליט"א הוגה בלימוד התורה עד שתחטפנו שינה, וכמעט שלא זכור לבני המשפחה (פרט לפעמים שבהוראת הרופא וכדו' הוצרך לישון על מיטה) שנשכב לישון שנת קבע במיטה...

מצד ספיקות בברכה שיש לו - בענין עוגות ושאר מינין כפת הבאה בכיסנין, נמנע מלאכול עוגות משך עשרות שנים! (כפי שמעיד תלמידו ומקורבו הגרב"צ פלמן שליט"א) מחמת ריבוי

הספיקות בברכה ראשונה ואחרונה ובשיעורי אכילתן בכדי להתחייב בברכות, (וכן ירקות שונים). ובשיחה עם תלמיד פלוני התבטא מרן שליט"א בהשתאות ובפשטות אופיינית: "אינני מבין מדוע אנשים נהנים מזה (עוגות)?!". (וכאשר למדו לפני שנים רבות בכולל פוניבז' - פרק 'כיצד מברכין' ודיברו עמו בענייני ברכות, פלט פעם שמאז היותו ילד לא אכל עוגה ומיני מתיקה).

כמו כן מקפיד בכל עוז שלא לאכול בשרי כלל ולשתות יין בימות החול. ופעם שאלו נכדו אודות תמונה שהתפרסמה בו נראה כיצד הוא טועם יין, והרי שנים מרובות שנוהג לא לאכול בשר ולשתות יין בימות החול, ומדוע חרג ממנהגו? והשיב לו: "אדם צריך לדעת סדרי עדיפויות, מידות לפני הכל! כשמגשים לי יין בפומבי אני שותה, ראשית כדי לא להיכשל חלילה ביוהרה - להראות לכולם שהנני מחמיר חומרות, ושנית יש כאן משום פגיעה במארח!

אך ידוע, בשאר דברים שהם מדינא, כגון: חשש שמיטה, ערלה ומעשרות עומד על דעותיו במלוא התוקף, גם בפרהסיא!

מרן שליט"א מקפד כל השנים שלא לשתות רק חלב שבא היישר מהפרות, שלא יהיה בו כל חששות בחליבה, ושאר דינים וחששות המסתעפים. בשנים האחרונות נאמני ביתו דואגים להשיג לו חלב כזה, ותמיד הוא נזהר לשלם כסף מחירו - באופן מלא, בכדי שלא ליהנות ממאן דהו בחינם.

בני הבית מעידים על חוסר שינה משווע (שעת היקיצה נעה מידי לילה בין השעות: 3-4. ובכלליות שעות השינה מסתכמות בשלוש עד ארבע שעות ליממה, למרות גילו המופלג), כששעות רבות אלו מוקדשות להתמדה מופלאה - בהתנתקות מוחלטת, כשהוא שרוי שעות מרובות בתענית דיבור מוחלט.

במרבת שנותיו (משך שישים שנה) התנזר מכל פרסום והתערבות פוליטית על אביזריו, עד שהוטל עליו לפני כשלושים שנה את עול הנהגת הכלל - ע"י הגרא"מ שך זצ"ל.

עד לגיל שמונים וחמש התנגד בכל תוקף מטעמים ע"פ הקבלה, שלא יצלמוהו ומחה על כך רבות, (בשנים האחרונות הוא טוען שאין צורך למחות כי בין כך לא ישמעו לו! וחבל להפסיד כוחות על דבר שבין כך לא יועיל, את הכוחות יש לנצל לדברים טובים ומועילים! כוחות לא שבים... הוא משמיע בכל עת מצוא).

כמה אופייני - האימרה הבאה שאמרה הרבנית ע"ה לאחד מנכדיה בעת חוליה קודם פטירתה, בלשון מרטיט זה: "דע, כי יש לי הרבה מאוד, מה לספר לכם, על בעלי ועל החיים הקדושים במחיצתו, ועל הקרבה ותורה מתוך הדחק, אבל, פה אני שותקת, אני שומרת הכל בשביל למעלה...". אמרה ולא יספה!

רבו העובדות המפליאות בזהירותו הרבה בענייני ממון, לדוגמא נציין כי הוא נמנע באופן קבע לכתוב מכתבי המלצה עבור אותם המקומות שהינו משמש בהם כראש ישיבה או כנשיא הישיבה, משום שאנשים חושבים שהיות והוא משמש בראשות הישיבה, בטח הוא מקבל משכורת! ונראה כאילו הוא מבקש בעד עצמו. ומצד "והייתם נקיים מה' ומישראל" הוא נמנע מלהמליץ עבורם אצל נגידי עם. וכן מקפיד לא לבקש כסף באופן אישי - משום אדם, אלא כשמתבקש לכך כותב מכתב המלצה כללי - ולא באופן אישי, בכדי שלא ירגיש שום אדם ממחויבות לתרום אם ליבו בל עמו - ורק משום כפיה או אי נעימות.

משום חשש עין הרע, וריחוק מכל פרסום, ביקש כבר לפני עשרות שנים מהגבאי שלא יעשו לו 'מי שבירך', לא כל הביהכנ"ס צריכים לדעת איזה שמחה יש במשפחה! אמר. וכך נוהגים אצלו עד היום. ומשום כך יעץ לבני משפחתו לא לפרסם מודעת אירוסין בעיתון - כי יש בכך משום עין הרע. כן לא הרשה לישיבות שעומד בראשם לכתוב ברכות בעיתון בעת שמחות במשפחתו,

וכן כאשר הסתלקה הרבנית ע"ה אסר לכתוב מכתבי תנחומים בעיתון. (כמו כן ביקש להזדרז כמה שיותר לקבורה, בתוך ג' שעות, הן לחסוך לה צער וייסורים - של הנפטרת לפני הקבורה, ובעיקר שמח שנקברה מאוחר בלילה, מה שמנע הרבה ביטול תורה, למרות הציבור הגדול שהשתתף).

הרבנית ע"ה סיפרה שפעם באו בני זוג להתייעץ עם מרן שליט"א, והמתינו בתוך הבית עד שיגיע זמנם להיכנס לחדרו, אך הנה לפתע קמו ללכת. הרבנית ע"ה ביקשה לברר אצלם מה קרה ומדוע הסבו בדרכם? הם השיבו לה כי באו להתייעץ בענין 'שלום בית' שלהם, אך כאשר הבחינו כיצד נראה הבית של הרב התיישבו כל ההדורים מאליהם.

כאשר ביקר האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מויז'ניץ זצ"ל בבית יבדלח"ט מרן שליט"א, והושיבו אותו הכסא שיש בבית, התפעל מאד, ואמר: "כסאות אלו מזכירים לי את בית זקני הרה"ק בעל ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ זצ"ל, וכי מאז עוד לא הזדמן לו לשבת על כסאות פשוטים כאלו".

מאחור נראים קירות הבית הבלתי צבועים

הרבנית ע"ה סיפרה שפעם באו בני זוג להתייעץ עם מרן שליט"א, והמתינו בתוך הבית עד שיגיע זמנם להיכנס לחדרו, אך הנה לפתע קמו ללכת. הרבנית ע"ה ביקשה לברר אצלם מה קרה ומדוע הסבו בדרכם? הם השיבו לה כי באו להתייעץ בענין 'שלום בית' שלהם, אך כאשר הבחינו כיצד נראה הבית של הרב התיישבו כל ההדורים מאליהם.

גם כאשר הציעו לו לצבוע - ואף צבאי יזם וביקש מעצמו כי הוא מעוניין לצבוע בחינם, התעקש נחרצות בסירובו. (ואמר משם ה"חזון איש" זצ"ל שאמר על עצמו: "כי אילו היה לו בית יפה היה בזה חילול ה'", עוד אמר בהזדמנות אחרת: "בשביל מה צריך את זה? כמה זמן חיים בסך הכל כבר בעולם הזה?").

גם כאשר התרבו המבקרים - החפצים להתייעץ ולהתברך, והבית נעשה צר מהכיל, הציע אחד התלמידים כי ירחיב רק מצידו של המרפסת קצת, ויבנה בית הכסא למען הציבור הבא לתפילות ולברכות, אך הרבנית התנגדה בכל תוקף ואמרה כי יש להסתפק במה שיש.

וסיפרו התלמידים כי כאשר עסקו בגמ' בברכות "דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם" - שאלוהו עד היכן הדברים מגיעים? הוא השיב בפשטות: "הנה ביתי היא דירה נוחה ונאה המרחיבה דעת של אדם...".

באחד השנים (לפני כשלושים שנה) הציע אחד ממקורביו של מרן שליט"א להכין בעבורו דירה בצפון לימי בין הזמנים כדי שינוח קמעה מעול הציבור ועול הנהגת הישיבה והכולל. הוא נכנס והציע זאת למרן שליט"א, אך הוא השיב: "לא, תודה! הגן עדן שלי בבין הזמנים הוא, שאני הולך לכולל פוניבז' ומנותק מכולם שעות ע"ג שעות מבלי שאף אחד מפריע". (היה זה באותם השנים שהיה שעלה ללמוד שם - בחדר הכולל פוניבז' למעלה סמוך לעזרת נשים).

רבים מתושבי בני-ברק יכולים להעיד על כך שהינם זוכרים היטב מידי שבת את מרן שליט"א מתפלל מנחה בזמן 'מנחה גדולה', ושב לביתו למשך כעשרים וחמש דקות - לאכילת סעודה שלישית, ומיד שב לביהמ"ד יוצאי פוניבז' ולומד ברציפות עצומה מאחד בצהריים עד לשעת מעריב (-ארבעים דקות אחרי השקיעה) במשך כשש שבע שעות, בניתוק מוחלט מכל הסובב אותו בעמידה! ובהתלהבות מיוחדת במינה!

לפני מספר שנים לא חש מרן שליט"א בטוב, ושכב בבית הרפואה חלוש מאוד. הרופא ביקש שישוחחו עמו בכדי לעוררו, ניגש אליו מקורבו הרב י. פ. ושאלו "מה הראש ישיבה חושב

כעת?"! השיב: "בספר 'יסוד ושורש העבודה' כתב שהנאת המאכל הוא מניצוץ הקדושה, אם כן, היה אפשר לבוא ולהעיר, מדוע בכלל שהנאות יורידו משכר העולם הבא, והרי נהנה מניצוץ הקדושה ולא מגשמיות?! והיה לפלא בעיני הרופא ובעיני השומעים, כיצד במצבו הכל-כך לא טוב הינו מוטרד מדברים שכאלו, וכיצד בכל רגע הוא חש שהוא במצב של הכנה לעולם שכולו טוב.

- באותה הזדמנות כששכב בבית הרפואה - תפס לפתע את ידו של אחד ממקורביו האהובים והחזיקה חזק, וליטפה בחום, ואמר לו: "אני כבר אדם זקן, ויודע ש'אדם להבל דמה', אבל אתה הרי עוד צעיר, אז תאמר איתי יחד - 'אדם להבל דמה ימיו כצל עובר', ואמרו זאת יחד כמה פעמים בניגון מעורר, ברגש ובהתעוררות רבה, כשמעיניו זולגות דמעות חמות, והתלמיד אף הוא בכה רבות. זה מעמד נורא הוד!

עוד סיפר אחד מבניו של מרן שליט"א, כי בשנים עברו עבודת התפילה של אביו הייתה אחרת לגמרי, באריכות ובהתרגשות. לדוגמא, בתשעה באב - הוא היה בוכה בדמעות שלישי, מיצר ודואג ואבל שעות רבות, וכן באמירת הסליחות בכה מתחילה ועד סוף. אולם, בשנים האחרונות עת רבו מאוד הציבור שמביטים בו, שינה מהנהגות אלו, וכן מהתעניות והחומרות המופלגות שנהג בהן, (שלא לפגום במעשים הנעשים מתוך יראה פנימית, ולערבם חלילה בעוד פניות וכוונות זרות).

טוהר המידות * זהירות והתבוננות

כששחו לפני הגר"ח קנייבסקי שליט"א על דבר מופתיו, נענה ואמר: "המופת הכי גדול שלו הוא, שמציקים לו כל כך הרבה שנים והוא אינו משיב למחרפים דבר".

מרן עם הגר"ח קנייבסקי שליט"א

הוא עובדא שפלוני ניסה לבזות את מרן שליט"א במעמד ציבורי בהשתתפות קהל רב. למחרת לאחר השיעור השבועי בכולל פוניבז' (שיעור בסדר טהרות) פנה לאברך וותיק הקרוב לליבו ואמר לו כשחיוך רחב נסוך על פניו: "אה! אתה לא זכית לזה...!". וכן כאשר ת"ח מירושלים - שביזהו בעבר ועלה לבקש את מחילתו, התבטא מרן שליט"א: "אם הייתי יכול הייתי יוצא בריקוד מחול של שמחה על הביזיונות שביזוני בעבר".

אשת ת"ח שליט"א העידה כי בילדותה באה ללמוד בבית של מרן שליט"א - עם בתו. ובכניסתה אמרה הבת לעצמה בלחש: "כאן אבא שלי יושב ולומד, ואפילו שיותר נח כאן בחדר, אבל נהיה מוכרחים לעבור חדר אחר". היא לא כיוונה את הדיבור לאוזניו, אולם מרן שליט"א שמע באקראי, וללא אומר ודברים מיד קם עם ספריו פינה את המקום ועבר לחדר אחר...

סיפר אחד מנאמני ביתו: תלמיד חכם צעיר לימים נפטר בירושלים, והוא העיר ברבים נגד מרן שליט"א. בבוקר למחרת פטירתו נכנסתי לחדרו של מרן שליט"א, ואמרתי: "פלוני נפטר. מי יודע מה מצבו כעת, הרי מביאים אותו לדין לפני ב"ד של מעלה. והוא הרי נכשל בביזוי ת"ח". מרן שליט"א נסער והגיב: "חלילה, לא נפגעת ממנו". אמרתי לו: "אף אם אין נפגע אבל יש פוגע. רחמנות עליו בדין שמים". מרן שליט"א קם על רגליו ונעמד על עומדו, פניו התלהטו, ואז אמר בקול רם ונרגש: "הריני מוחל במחילה גמורה לפלוני בן פלוני במחילה גמורה ושינוח בשלום על משכבו", ואז שתק רגע והוסיף: "ואני מוחל גם לפב"פ ושינוח בשלום על משכבו" (היה זה ת"ח אחר שלא דובר עליו)...

מרן שליט"א, היה אומר קודם שהוציא לאור את ספרו הראשון "איילת השחר", שאם ישנו סברא בספר שאפשר לדון עליה, אינו חושש כלל בגלל זה מלהוציא את ספרו לאור, שכן כל אחד יכול לבחור לפי שיקול דעתו עם לקרב או לרחק. אך החשש האמיתי שלו הוא אולי יש מקום הסותר לדבריו בש"ס. ובאמת פעם העיר לבנו הג"ר שרגא שליט"א מגמ' יומא במקום מסויים שיכול להישמע משם שלא כדבריו בספרו, וניגש אחר תפילת ערבית בכולל חזון איש (בזמנים שעוד היה מתפלל שם) למחו' הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ושאל האם זוכר אולי משמעות נגד דבריו מגמ' יומא, והוכיח לו כן מאותו מקום, ואכן מחק חידוש זה לפני ההדפסה מספרו. אף שיתכן אמנם היה לתרץ אף משמעות זו, אבל היות וישנו חשש שאינו בתכלית האמת השמיטו.

כשהיה משוגע ששרף ספרי תורה בבני-ברק, ורצו לעשות אסיפה ומחאה ברחובה של עיר, התנגד בתוקף ואמר שלא יועיל כלום – אלא שמי שבאמת אכפת לו שיעשה דבר למעשה שיכול להועיל, ויפרסם רבים את הקונטרס "אגרת החלום" שרואים ממנה את החומרה של פגיעה בת"ח, על אותו אדם שפגע בהגר"י בן לב (בשנת ש"ה ותקופת הבית יוסף) ולא התכפר לאותו אדם כמה מאות שנים אח"כ, והורה להדפיס אגרת זו באלפי עותקים ולהפיץ אותה בכל רחבי בני ברק, וכך עשו.

הרב בנימין רבינוביץ כתב מעיתון "יתד נאמן" סיפור מדהים המלמד מעט גם על מידותיו התרומיות. לדבריו, פעם כתב כתבה שהכעיסה את מרן שליט"א, שקרא לו וגער בו בחריפות רבה. "כשיצאתי ממנו הייתי שבור לחתיכות. למחרת הגעתי בחיל וברעדה, בני הבית אומרים לי שה'ראש ישיבה' מחפש אותך. במסדרון תפס אותי בנו, רבי משה שטיינמן, ואמר לי: 'תדע לך, אחרי מה שהיה לך אתמול עם אבא שלי הוא יושב חצי שעה ולמד מסילת ישרים'. נכנסתי אל חדרו של הרב יחד אתו. הראש ישיבה תפס לי את היד, ואמר לי אני מבקש ממך סליחה! אמרתי לו: על מה? הרי אני ציערתי את הראש ישיבה, אבל הוא התעקש עד שאמרתי לו שאני סולח, ואז נרגע מעט. ממשיך הרב רבינוביץ לומר: "הוא נתן לי את הגערה שמגיע לי, ואני לא חושב שהוא הצטער על כך, אבל סליחה הוא ביקש".

כאשר הזמינו אותו לדרוש אודות מצות כיבוד אב ואם בקהילת "נחלת משה" בבני-ברק, וציפו כי מרן שליט"א – כדרכו בכל מקומות שמוזמן אליהם לצורכי חיזוק שנענה מיד בחיוב. אלא שהפעם כאשר שמע את בקשתם, ננסך עצבות על פניו, ושתיקה שררה בחדר. ואז פתח את פיו: "אינני יודע אם הפעם אוכל להשתתף אתכם", ואז שוב שרר שקט. הוא היה שקוע בהרהורים בתוך עצמו, ולבסוף המשיך ואמר: "הרי אתם מעוניינים כי אבוא לומר דברי חיזוק על מצות כיבוד אב ואם; רצוני באמת לומר דברי חיזוק, אולם עלי לשקול בדעתי האם אני עצמי מושלם במצוה זו, כי אינני מושלם בכך, כיצד אוכיח אחרים?! שכן בהיותי ילד כבן עשר, הכינה אמי אורז לארוחת ערב... ואני לא אהבתי אורז. אמא טרחה על הבישול ובקשה ממני שאוכל, וכיון שלא אהבתי, התחמקתי ולא אכלתי..." "אם כך", התאנת, "אולי לא אוכל להשתתף אתכם". (מפי עד שמיעה - הגרב"ד דיסקין שליט"א).

כמה פעמים כאשר נגידים נכנסו לחדרו של מרן שליט"א, והנוכחים הציגו בפניו: "הנה המחזיק תורה גדול... פלוני", הוא עונה ללא כל חנופה ובבטחה: "וכי הוא מחזיק את התורה? התורה מחזיקה אותו ותומכת בו! וכן פעם הוכיח גביר גדול על זה שמבזבז עבור נישואי אחד מצאצאיו סכום עתק - במקום לעזור לעניים, ואמר לו: "יהיה זכות לזוג הצעיר גדול יותר אם תשתמש בכסף לצורכי צדקה...", ואותו גביר אכן הפנים, ותקופה ארוכה לא העיז להראות את פניו אצל מרן שליט"א.

מרן שליט"א נשאל בחדרו במעמד רבים: "כמה מותר לגביר לתת להחזקת תורה, האם יותר מחומש? והשיב "חיוב אין, אולם אם יתרום אפילו תשעים אחוז מכספו, וחושב שיתבעו אותו בשמים מדוע נתן כל כך הרבה, הוא יכול להאשים אותי, שעשה כן בגללי...".

סיפר הרב ד. ק.: "בישיבה מכובדת בירושלים התפרצה מחלוקת קשה בין ראשי הישיבה לגבי בעלות הישיבה, לאחר תקופה קשה של מריבות וסכסוכים בלתי פוסקים, הוחלט פה אחד לעלות ולהשמיע את הטענות בנוכחות כל הצדדים על שולחנו של מרן שליט"א, וככל שיורה כן ינהגו. ביום שנקבע מראש לכך ובשעה היעודה, עלו הצוות עם ראשי הישיבה הניצים למעון קודשו. בכניסתם ראו את מרן שליט"א יחד עם גבאי נוסף עוברים מחדר האחד (היכן שמתקיימים התפילות בביתו) אל החדר השני כשהוא סוגר את הדלת בעדו. הגבאי הורה לרבני הישיבה להמתין מעט, לאחר כרבע שעה הוא פתח את הדלת והורה להם להיכנס, הם ישבו כמחצית השעה והשמיעו את כל הצדדים, כשלאחמ"כ מרן שליט"א חתך הוראה ברורה, שהתקבלה בחפץ לב על שני הצדדים. בגמר הפגישה שאל אחד מאנשי הצוות את הגבאי לשם מה עיכבם לפני הפגישה כרבע שעה, הלוא מרן שליט"א יושב לבדו, ובפרט כאשר מראש נקבעה אותה השעה? ענה הגבאי: "כשמרן שליט"א ראה את פניכם וידע לשם מה באתם, ביקש להסתגר עם עצמו לכמה דקות, הוא לקח ספר תהילים בידו והתפלל בדמע משך דקות ארוכות, שהיות והענין נוגע למחלוקת בין שני צדדים, הוא העתיר בתפילה שליבו יהיה נקי מכל רבב של נגיעה לטובת אחד מהצדדים".

לאחר הסתלקות הרבנית ע"ה, ביקש מרן שליט"א להשתמש בחג במים שהוכנו מערב פסח בלבד. בני הבית תמהו, מה היה עד השתא? מרן שליט"א הסביר להם כי בחיי הרבנית לא יכול היה לנהוג בחומרא זו, אף שרצה בה, כיון שחומרה כזו מכבידה מאוד על עקרת הבית, ובפרט בימינו, ולכן נמנע מכך, אולם כעת אחר פטירתה אם לאחרים קל יותר לדאוג לכך, רצוני להדר גם בחומרה זו.

לאחר שיחה או שיעור קשה יוצא דופן, הרבנית ע"ה הייתה נוהגת להתעניין אצל אחד הנכדים: "איך היה השיעור או השיחה של סבא, בכולל בישיבה וכדו', והסבירה מדוע שואלת אותם דווקא, כי כאשר מתעניינת מפיו, הוא מגיב: "העיקר שברוך השם לא זרקו אותי מכל המדרגות..." לגודל ענוותנותו.

וסיפר הרב עזריאל מונק: שבוע אחד השיעור במוצ"ש - שמתקיים בבית מרן שליט"א התאחר בסיומו, אז הפטיר אחד הנוכחים בקול: "היום, לרשעים בגיהנום יש נחת רוח כיון שאיחרנו לצאת מן השבת...". כאשר רק הזכירו את גיהנום, התכרכמו פניו של מרן שליט"א, ולחש בפחד הדין: "לא רק רשעים אפשר למצוא שם. גם הרבה 'שיינע אידן' גם... רק יחידים נמלטים... בל נשלה את עצמנו! ומעיניו זלגו דמעות. היושבים לפניו הזדעזעו מפשטות הדברים מחרדתו הגדולה והמוחשית.

מעשה היה בתלמיד חכם, שביום הפורים בהשכמה הביא למרן שליט"א חמשת אלפי דולר במיוחד בכדי להעביר לאברך שמתבייש לקחת כסף, ולא ייקח רק אם מרן שליט"א ישלח לו אישית. לאחר כמה שעות הודיעו למי שהביא את הכסף, כי מרן שליט"א שרוי בצער רב כי הכסף נעלם, וכי כבר זמן רב שמחפש את הכסף בביתו (בעיצומו של יום הפורים), וכנראה נגנב. ביום שושן פורים קרא רבינו לאותו תלמיד חכם. ואמר לו: "מעיקר הדין כיון שלא היה עלי דין שומר, אלא שליח להעביר את הכסף איני חייב בגניבתו, וכך היא ההלכה. אבל הרי אני עוד מעט אבוא לעולם האמת וישאלו אותי (לענין דין שמים), עד כמה הייתי אחראי, ושמא תהיה עלי שם איזו תביעה, לכן אשלם את כל הכסף". והמשיך מרן שליט"א לומר: "בינתיים, ביום הפורים עצמו כבר נתתי לאותו אברך

מרן בקביעת מזוזה

את כל הכסף". והמשיך מרן שליט"א לומר: "בינתיים, ביום הפורים עצמו כבר נתתי לאותו אברך

מכספי כמה מאות דולר שהיה לי, והיום הגשתי בקשת הלוואה להרב נויבירט שיש לו קופת גמ"ח (כי לא היה באמתחתו כסף פרטי בסך כזה של חמשת אלפים דולר), ובימים הקרובים אקבל את הגמ"ח להשיב בתשלומים, ואשלח את כל הכסף לאותו עניי. וסיים: "דע לך, כי כדאי לשלם גם מאה חמישים אלף דולר ויותר, כדי לחסוך שאלה אחת פחות בהאי עלמא!

סיפר נאמן ביתו ר' איסר שוב: כי פעם שב מרן שליט"א - מהלויית המת, פלוני הוציא לו מהבית ספל עם מים. וכיון שנוהגים בשעה זו שלא למסור מיד ליד, לא מסר את הספל למרן שליט"א, וגם לא רצה להניחו על הארץ - בכדי לא להטריחו להתכופף, לכן, הניח את הספל על רכב שחנה בסמוך. נסער מרן שליט"א ונרתע על עומדו בתמיהה: "וכי יש לך רשות?!", ולא היה מוכן לקחת את הספל, עד שהתלמיד הורידו על הקרקע, אז התכופף לרצפה לקח ונטל את ידיו.

אדם אחד - עז פנים ממתנגדיו - כתב דברי זלזול כלפי הוד מעלתו על משקוף דלת ביתו, כששם לב לכך מקורבו - ר' ישראל פרידמן גירד את המשקוף עם סכין. מרן שמע על כך כי מחק את הכתוב במשקוף בחוץ, קרא לו לחדרו, ואמר בכאב: "מדוע מחקת? אני זקוק לביזיונות! מדוע עשית לי כזאת?..." הרב פרידמן ביקש מחילה מאוד, וביקש ממרן שלא יקפיד עליו, אמר לו מרן: "אתה התכוונת לטובה ועליך אין לי כל קפידה, אבל תדע שאני הפסדתי מכך, ואז החלו עיניו זולגות דמעות בענוותנותו, "אתה וודאי זוכר כי היה לי שם באמריקה כבוד רב. יותר מדאי. אני זקוק עתה לביזיונות". (לסבר את האוון יש להדגיש כי הנסיעה לאמריקה עליה התכוון מרן - היה כארבע שנים, קודם לכן, ועדיין לא נחה דעתו מהכבוד הרב שרחשו לו שם).

באופן תמידי - רואים בחוש את סלידתו הנוראה מכבוד, וכמה פעמים מתאר בבכי, ואמר: "מי יודע כמה אצטרך להתמרק בשמים מחמת כך...". ובפעם אחרת: "כיצד יראה כשאבוא לשמים - כמה שכר יורידו לו על כל הכבוד הזה". אך לפעמים מכריע שהחזיק בבואו למקום פלוני הוא הכרחי - על אף הכבוד. ופעם אף העיד תלמיד חכם מנאמניו - כי פעם ראה את מרן שליט"א - רועד ממש, ובשרו נעשה חידודים מפחד של כבוד שעתיד לבוא לו בצאתו לפני העם.

סיפור מרטיט - המורה על כובד שיקולי הדעת הכרוכות בהכרעות היוצאות מפי קודשו: "מעשה שהיה באיש ציבור שנפגע קשות מכמה אנשי ציבור אחרים, ללא עוול בכפו כלל לדעתו, (וגם לדעת הפוגעים בו, שכן עשה עוול מסוים, אבל וודאי שלא היה מגיע לו צער ועונש קשה כפי שגרמו לו, השפלה והפסדים וכדו'). - אחד ממשפחתו ת"ח מפורסם, נכנס למרן, והתלונן בכאב: "הנה כבר כמה פעמים שהראש ישיבה יושב בחיבוק ידיים בסוגיא ציבורית זו, כאשר כבר נעשו עוולות על ידם של אנשים אלו, ולעניות דעתי, עתה כבר אין לראש ישיבה לוותר בשום אופן, והרי יש בכוחו להשיב להם כגמולם. ולכאן' ההבלגה כאן היא חסידות יתרה. כי אע"פ שהתגובה יכולה לגרור פולמוס ציבורי מורכב, היה כאן מעשה של רשעות ממש, וכבר באו מים עד נפש.

- מרן שליט"א התעטף בכאב. פניו החווירו מאוד. וגם הוריד את ראשו על זרועו לחשוב זמן רב, והיה נראה כי שרוי ברגעים קשים של הכרעה, כי באמת המקרה הציבורי הזה ציער אותו, בהיותו מודע לפרטים ועוול שנעשה מקרוב. לפתע, פתח מרן שליט"א את עיניו ואמר (באידיש) בקול רם ובנחרצות: "לא! לא! לא! טובת הכלל היא גם הפעם לשתוק, להבליג, לגמרי. זה טובת הכלל! ולכן משפחתך שנפגע ואיני מכיר, תאמר לו: "דום לה' והוא יפיל לך חללים".

-אותו ת"ח יצא בהתפעלות עצומה מאותה פגישה, ובהיותו מקורב אף לגאון זצ"ל - רצה לבטא את הקושי הגדול שהרגיש אז בחדרו של מרן ואמר: "הייתי אצל הרב... בכמה רגעים גורליים של הכרעות קשות, ולא ראה אותו מעולם כפי שראה את מרן בעת המלחמה הפנימית הזו".

תקיפות בדברים הנוגעים לנפש!

למרות מידותיו התרומיות - שאין להם אח ורע, נודע מרן שליט"א גם בתקיפותו הנחרצת בדברים שלדעתו נוגעים אל נפש האומה! ורבו הדוגמאות בזה:

פעם הגיע גביר מסויים לביתו - שבדרך כלל נוהג לתת תרומות הגונות לעולם התורה, ומרן שליט"א חש כלפיו הכרת הטוב, אלא שהפעם ניסה להציע רעיונות - לפתור את מצוקת אברכים בהצעות עבודה ולימוד שונים. אלא שהפעם העיר לו מרן שליט"א בתוקף ובקול רועם: "בשום אופן אל תערב תפקידים! אתה גביר ותפקידך לתת כסף לעמלי תורה! ולא לתת עצות! מי שמוטל עליו לתת עצות הוא יתן, ומי שמוטל עליו לתמוך הוא יתמוך, לא לערב תחומים". אותו גביר הפנים את המסר... וכמובן, ירד מן הרעיון.

ומעידים בני הבית - שפעם הגיע גביר אדיר לביתו ובידיו צ'ק בסכום דמיוני (1000,000) שהוא מוכן להקדיש עבור הכשרה מקצועית לאברכים, על מנת שהללו יצאו למעגל העבודה. מדהים היה לראות כיצד מרן שליט"א בז לכסף בצורה מעוררת השתאות, ואמר לו מפורשות: "לא" - אין צורך בזה! והוכיחו נכוחות כשהוא מסביר לו היטב את חשיבות לימוד התורה ואת ה'גן עדן' האמיתי שיש לאברכים, כשהוא מסיים בזעקה בוקעת מעמקי הלב: "הניח להם לאברכים להמשיך ללמוד, אל תגעו במשיחי! והסכום האגדי התאדה כמובן, מסדר היום.

וכן כאשר הגיע מנהל סמינר פלוני - שחביב על מרן שליט"א - והתנהג תקופה קודם לכן שלא כשורה, והיה בטוח כי לרוב חביבותו אצל מרן שליט"א בוודאי הוא יוותר לו ויראה לו פנים שוחקות, אך לא, מרן שליט"א התנשא לעומתו בקול גדול: "דע לך יש דין ויש דיין ולא תמלט!

פעם יצא מרן שליט"א מביתו אחרי הצהריים, למסע חיזוק בכמה מקומות מרוחקים בארץ ישראל, ושב למעונו אחרי חצות הלילה, והיה ניכר שהוא מותש מאוד, אמנם התגבר כארי באפיסת כוחות נטל גמרא, התיישב ללמוד, התאמץ ולמד כחצי שעה - עד שראה כי לא יכול, ושכב לישון מעט עד זמן השיעור שרגיל למסור לתלמידיו קודם עלות השחר.

מרן שליט"א על אף גילו המבוגר - רואה ביכולותיו לגרום לחיזוק בהכרחיים לחייו ממש, כפי שאמר פעם כאשר אחד מבני הבית ניסה למנוע את הגראי"ל מפעולת חיזוק מסויימת אמר לו: "אנשים בגיל שלי כבר השכיבו אותם לישון (כלשונו) ואם השאירו אותי בחיים, אם כן מוטל עלי לפעול ולחזק, ואם אתעצל בנושא זה הרי ישכיבו גם אותי לישון. ובתוך הדברים התחיל לבכות: "הקב"ה נותן לי רק טוב ומה אני מחזיר לו ממש כלום, הוא גם הותיר אותי מהמלחמה, יחיד מכל בני משפחתי, ומה אני עושה למענו?!"...

* * *

פרק רבעי**עם גדולי הדורות****עם הג"ר יאשע בער * הג"ר יצחק ניימן * הגרי"ד סאלאוויצ'יק**

מסמוך לבר-מצוה היה לומד ברציפות דבר יום ביומו, בחברותא עם גאון רבי יאשע בער בנו הגדול של מרן הגרי"ז מבריסק, שהיה צעיר ממרן שליט"א במספר שנים.

מרן שליט"א הוסיף ואמר שהיה לו עונג והנאה עצומה הן מעצם החברותא – בהיות רבי יאשע בער למדן ועמקן, אך גם בכך שעל ידי הלימוד המשותף זכה מרן שליט"א ללמוד את הסוגיות בסדר הדף עם יומני הגר"ח (- פנקסים בו היו כתובים כל הערות שנשאל הגר"ח לפי סדר דפי המסכתות. האנשים שהיו נכנסים אצלו, ביציאתם היו כותבים בחדר הסמוך את הערה וכן את מה שהגר"ח ענה על כך). ו"זה היה עונג ממש" - כלשון מרן שליט"א.

סיפרו כי בהיות מרן שליט"א נער צעיר כבן י"ב - י"ג למד עם ידידיו הג"ר יצחק ניימן זצ"ל והגרי"ד סאלאוויצ'יק זצ"ל בשני ימי חג השבועות את כל מסכת קידושין (גפ"ת), חציו ביום הראשון וחציו ביום השני... הגאון רבי יצחק ניימן זצ"ל - העיד כי בעיירת בריסק הרבו לדבר על כי 'חפץ חיים חדש' צומח עירנו, כשבכוונתם למרן שליט"א.

עם גר"מ סאלאוויצ'יק

עוד מנערונו בעיר בריסק נרקם קשר נפשי עמוק בין הגר"מ סאלאוויצ'יק זצ"ל - נכדו של הגר"ח מבריסק עם יבדלחט"א מרן שליט"א, קשר שהיה קיים קרוב ליובל שנים. בכל מסעות נדנדיו בהמשך חייו היה מלווה בהגר"מ זצ"ל. שנים מרובות למדו יחדיו בחברותא, כשאת מרבית תורתם בגיל הבחרות למדו יחדיו, תחושת הערכה והערצה נדירה היה קיים בין האחד למשנהו. מרן שליט"א ציין תמיד את עומק גאונותו, וטוב ליבו הבלתי ניתן לתיאור. במסע הלווייתו של הגר"מ זצ"ל, התקשה יבדלחט"א מרן שליט"א לדבר מרוב צער, ובשלב מסוים לא הצליח לכבוש את רגשותיו, ופרץ בבכי סוער, שריגש את כל הנוכחים, ומירר במשך שעה ארוכה בבכי חרישי. רק מי שראה זאת בעיניו הבין עד כמה עמוקה ונפשית הייתה הידידות הזו בין השניים! (בהספד שקשר לראשו סיים באיחולים, 'אני מקוה שתצא זכאי בדין...').

עם גה"צ רבי זאב איידלמאן

עשרות שנים שררה ידידות נפש נפלאה בינו לבין הגה"צ רבי זאב איידלמאן זצ"ל, קשר נפשי עמוק, מילדות ועד ערש דוי של אותו צדיק. דבר נפלא ראו מקורבי מרן שליט"א כאשר בא לבקר את ידידו קודם הסתלקותו - להבחל"ח - בבית החולים בערוב ימיו. אחרי שיחתם הלבבית הקצרה, שלחו שניהם את ידיהם לכיסי מעיליהם, בשתיקה עמוקה. הוציא מרן שליט"א מכיס מעילו פתקאות רבות של שמות חולים שקיבל כדי שיתפלל עליהם, וכבר התפלל, ועתה נתנם ביד הגה"צ רבי זאב כדי שגם הוא יברכם בתפילתו. ורבי זאב הוציא אף הוא מלוא חופניו פתקאות ושמות שהיו שמורים עמו לתפילה, ומסרם ביד מרן שליט"א שיעתיר בעדם.

הקשר עם הגרי"ז הלוי מבריסק * והג"ר משה סוקולובסקי

אביו של מרן שליט"א - הרב נח צבי שטיינמן זצ"ל, היה מקורבו ונאמנו של הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל, היה מביא את בנו מרן שליט"א פעם בחודש, בלילות שבת קמיה הגרי"ז בכדי

שיבחן את בנו ויעמוד על ידיעותיו, וכשבחן אותו הגרי"ז על מסכת יבמות, אמר לו: "אני שואל אותך את אותם השאלות ששאלני אבי (מרן הגר"ח זצ"ל) כשבילדותי בגיל שלך (בן שתיים עשרה) למדתי אף אני מסכת זו...". (כשנשאל מרן שליט"א על אותם הבחינות אצל הרב מבריסק, סיפר מרן שליט"א כי בבריסק נהיה לילה בשעה שלוש, וכבר בשבע היו במשפחתו ובמשפחת הגרי"ז אחרי הסעודה, והיה נבחן אצלו רבות, על מסכת גיטין, ומסכת יבמות. הוא נזכר שהגרי"ז עסק עמו בסוגיא של "כתב ע"ג כתב", ובשאלתו המפורסמת של רבי אברהם ברוידא מפרנקפורט)... בשבתות קיץ היה מרן הגרי"ז בוחן אותו בשעות אחה"צ בכניסה האחורית של הבית הכנסת, היתה שם אבן שבלטה מהקיר, עליה היו יושבים.

הגרי"ז מבריסק אנקדוטה מעניינת הוסיף מרן שליט"א לספר על השכנות עם מרן הרב מבריסק (ברחוב ליסטובסקה, בית מספר 44 – של הרב מבריסק ובית מספר 46 היה של הורי מרן שליט"א), שמאז שהגיע לגיל מצוות היו קוראים לו מבית הרב מבריסק ולאביו ולעוד אחד שלישי כמעט בכל יום לקראת השקיעה לעשות למרן הגרי"ז הטבת חלום, (כיון שבניו של מרן הגרי"ז היו עדיין לפני הבר-מצוה).

את דרשת הבר-מצוה הכין לבדו מספרו של הגאון רבי אייזל חריף, והשמיע זאת לפני רבו הגאון האדיר רבי משה סוקולובסקי זצ"ל בעל ה"אמרי משה" וראש ישיבת "תורת חסד" בבריסק – שיצא מהתפעלות מדרשתו של הנער הצעיר, (בשבת הבר-מצוה עלה לתורה במניין שיתקיים בבית רבו ה'אמרי משה' – עקב פטירת חמותו התקיים המניין בבית), ולפי גרסה שונה הוסיף לומר: "בטוחני בו שיורה הוראה בישראל...". זו הייתה חגיגת הבר-מצוה של מרן שליט"א.

בגיל אחד-עשרה, קיבל את הסכמת הנהלת ישיבת "תורת חסד" בבריסק, והעומד בראשה הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל בעל ה"אמרי משה", להתקבל כתלמיד מן המניין בישיבה. על אף שהישיבה מנתה בחורים רק מעל גיל ארבע עשרה, אולם לא יכלו לסרב לו נוכח התמדתו וכישרונותיו הברוכים, והוסכם לקבלו, על אף גילו הצעיר.

בבחרותו זכה להיכנס מספר פעמים לשיעורים של הגרי"ז במסכתות קדשים, היה בכך דבר נדיר, שכן זכות זו נפלה בחלקם של יחידי סגולה ממש, וכניסה לצעירים כמותו לא היה לכך תקדים אך משום היכרותו המוקדמת של הגרי"ז, שכאמור ידע על כישרונותיו הברוכים וייחודיותו בדרכי הלימוד וההבנה, הסכים שיכנס לשיעור. מאוחר יותר כאשר הגרא"י פינקל זצ"ל שלח ממיר קבוצות בחורים לשמוע שיעורים מהגרי"ז, ביניהם אריות, כמו: הגרי"מ פיינשטיין, הגרא"ל מאלין וכדו', אז כבר התבייש להיכנס, מפני שהיה צעיר מהם ונמוך בגובהו.

עם גה"ר שמחה זליג ריגר

בקשר מיוחד במינו נקשר מרן שליט"א – באהבה עזה, בחיבה ובהערצה של רב לתלמיד ותלמיד לרב, עם הגאון רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל מי שמוכר בפי כל בתואר: "הדיין מבריסק", שהיה שר התורה, עמקן ועילוי מבהיל. מרן שליט"א מייחס את עצמו כתלמידו ומחשיב את הצלחתו והרבה מתורתו – לאותו גאון נורא. (והרבנית ע"ה סיפרה כי אף נסמך על ידו בסמיכת "יורה יורה ידין ידין". אלא שסמיכה זו אינה נמצאת כהיום, גם לא בגנזי מרן שליט"א, כפי הנראה שזה נאבד יחד עם הרבה מסמכי דואר, ספריו העתיקים וחידושי תורתו של מרן שכתבם בצעירותו, וכאשר עלה בשנת תש"ה לארץ, חבילה זו נשלחה רק בשנת תש"ח לכיוון אר"י והרכבת הופצצה ע"י מטוס מצרי. וכפי הידוע, היו שם ספריו "עונג יו"ט" ו"שיטה מקובצת" על ב"מ וב"ב, וכן ספר "יסוד ושורש העבודה", וכן כמה מכתבים מהדיין דבריסק – רבי שמחה זליג

- שהתכתב עמו, אך מרן שליט"א מעולם לא סיפר מה עלה בגורל אותו מכתב סמיכה). מרן שליט"א סיפר כי היה מרגליה בפומיה דהגרש"ז בכל עת מאמר חז"ל: "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז".

עם הגאון רבי יהודה ליב מאשבוים * והגאון רבי אהרון קוטלר

בספר "ברכת הארץ" - לידידו מנוער של מרן שליט"א משיבת "תורת חסד" בבריסק, - ה"ה הגאון רבי יהודה ליב מאשבוים זצ"ל - אב"ד העיר טרעסטינא ובאליסטוק והסביבה, שכונה בהשיבה "העילוי האמיתי", מופיעים שני מכתבים הממוענים למרן שליט"א הראשון בענין "שריפת קדשים פסולים ביום", הנושא את התאריך: "יום א' ראה כ"ד מנ"א תרצ"ד בריסק" (בהיות מרן שליט"א - כבן עשרים) בו כותב לו תוארים מפליגים לצעיר כמותו, המוכיח בין המעט על הערכת טובי הבחורים כלפי מרן שליט"א עוד בימים ההם בישיבה, מבלי שאיש ידע על כך כל השנים (- עד שבני משפחתו של

הגר"א קוטלר רבי יהודה ליב עמדו להוציא ספר וביקשו ממרן שליט"א ד"ת בשמו, הודיע להם בהפתעה כי יש לו שני מכתבים): "רב שלום וברכה לכבוד ידידי היקר העילוי המפואר עדיו לגאון ותפארת בישראל כמר אהרן ליב שטיינמאן נ"י... אחדשה"ט, באהבה רבה, כמשפט. את מכתבך קבלתי ורב תודה על התשובה, והאמת אגיד כי באמת חפצי ורצוני עכשיו להשתעשע עמך בדברי הלכה... ואשאר בזה ידידו הנאמן המברכו בבריות גופא ומוקירו ומכבדו בכל עוז ידידות...". והשני בענין "גדר אב הבא במחתרת" הנושא את התאריך: "יום י"א לחודש טבת תרצ"ח, טרסטינא", בו כותב לו באריכות: "שלום וברכה לכבוד ידידי העילוי הנפלא הרב הג' וכו' וכו' מודה"ר אהרן ליב שטיינמאן נ"י, שלום וברכה כל הימים, אחדשה"ט, כמשפט בהוקרה רבה הנה קבלתי הגלויה ואף שלפלא בעיני מזה שלא כתב במכתב באריכות כי כמה וכמה גדולה מאוד חפצי ורצוני לבא בכתובים אשר כפי רב הידידות שנקשר בינינו, עם גודל היסורים של הנפש בדבר ענין למוד והתעמקות התורה. ועכשיו כפי שאני רואה הנה כבוד ידידי מרבה חיל בלימודו...".

לתקופה של כחצי שנה נטש מרן שליט"א את ישיבת "תורת חסד" בבריסק ונסע אל קלעצק לישיבת "עץ חיים" - שם זכה לשמוע שיעורים ממרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, השיעורים - כך סיפר - נאמרו בעומק רב מאוד, ורק חלק משומעי השיעורים בקרב בני הישיבה הצליחו להבין את תוכנם. לימים כאשר הגיע מרן הגר"א קוטלר זצ"ל ארצה, ומסר שיעור בכולל בו למד מרן שליט"א "תורת ארץ ישראל" בפתח-תקוה, הוא הופתע לראות איך מרן הגר"א הכירו למרות השנים שחלפו, לצד עיסוקיו הרבים והמוני התלמידים שעברו תחת ידו - כל זאת לא השכיח ממנו, תלמיד כדוגמת מרן שליט"א.

עם הגרא"מ שך (ראה להלן) * הגר"ר פסח פרוסקין * והגר"ר ראובן גרשנוביץ

באותה תקופה שימש בישיבת קלעצק מרן הגרא"מ שך זצ"ל, כאחד מנושאי התפקידים החשובים בישיבה, הוא היה מכנס בקרן זוית בהיכל הישיבה קבוצה בת למעלה מעשרים בחורים חשובים מבני הישיבה, ואלה שמעו מפיו "חבורות" כסדרן. משם נוצר קשר עז בין מרן זצ"ל ליבדלחט"א מרן שליט"א. אך לימים, סיפר מרן שליט"א כי כבר הכיר את מרן הגרא"מ שך זצ"ל עוד קודם לכן. בשנת תרצ"א, כאשר נקרא מרן הגרא"מ זצ"ל למלאות את מקומו של בעל ה"אמרי משה"-אחר פטירתו, כראש הישיבה "תורת חסד" בבריסק, לצורך כך שהה בעיר בריסק מספר ימים, בכדי לבחון את ההצעה מקרוב. באותם ימים מקום לינתו הייתה בבית משפחת שטיינמן - הוריו של מרן שליט"א. לבסוף ההצעה לא יצאה אל הפועל - למרות ההתלהבות

המרבית של תלמידי הישיבה ממרן זצ"ל, עקב הנטל הכלכלי של הישיבה, שלא חפץ מרן זצ"ל ליטול על כתפיו, למרות שהשיעורים שמסר כמבחן היו 'מצוינים' – התבטא מרן שליט"א, לימים.

- על טובה זו שגמלו עמו משפחת שטיינמן, השיב הרב שך זצ"ל הכרת הטוב ליבדלחט"א מרן שליט"א, כאשר עלה בשנת תש"ה לארץ, שלח שליח מיוחד להזמין לאכול בביתו (- באותה עת גר בירושלים ברחוב מודיעין), כל זה כהכרת הטוב על החסד שגמלו עמו הוריו.

תקופה מסויימת 'גלה למקום תורה' לקוברין, לקבל תורה ולדלות מאוצרו של הגאון הנודע רבי פסח פרוסקין זצ"ל. בתקופה זו למד בצוותא עם ראש ישיבות 'הנגב' – הגאון רבי ראובן גרשנוביץ זצ"ל. במשך חודשים ארוכים היו השנים חברי חדר, והרבו להתפלפל האחד עם השני בלימוד בבית המדרש, אך לפלא, מגודל שקדנותם – מעולם לא הכירו האחד את רעהו בשמו... מיד כשבאו לפנימיה היו נרדמים לאלתר. רק כעבור שנים כשעלו לארה"ק נקשרו בקשרי ידידות עזים, כשההכירות הראשונה נעשית בישיבה, אך מבלי לדעת, זה את שמו של זה. ("אחר האסף", עמוד רנ"ו).

הפגישה עם הגרש"ש * הרה"ח יעקב יחיאל וינברג * הג"ר יעקב שאול, ברייש * הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר * הרב המקובל רבי חיים אריה ז"ל בשוויץ

כשהגיע עת טרום-המלחמה (שנת תרצ"ז) בהיות רבינו בחור כבן 23 הבינו כולם כי צריך לברוח מבריסק, והחליטו הוא וידידו הטוב הגאון רבי משה סאלאוויצ'יק זצ"ל לברוח לשוויץ (ע"פ גורל הגר"א שעשו אם יצליחו שם – כפי שסיפר פעם מרן שליט"א), ובשביל כך הוצרכו לאישור מיוחד – להיכנס לשוויץ כסטודנטים המעוניינים להשתלם במדע. לאחר שקיבל את האישורים – סיפר מרן שליט"א – כי הדרך הייתה מסובכת, שהוצרכו לעבור דרך וורשא ובברלין – אך הדבר היה משמים ובזכות כך זכה שם לקבל את פניו של מרן הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל בעל ה"שערי יושר"; ומרן שליט"א אומר שהרושם שנותר לו מראיית פני הגרש"ש הוא רב, לכל ימי חייו!

הגר"ש שקאפ זצ"ל בשהותו בשוויץ זכה להתקשר בקשרי תורה עם כמה גאונים מפורסמים, ביניהם הגאון בעל ה"שרידי אש" – רבי יעקב יחיאל וינברג זצ"ל (- עליו ציין מרן שליט"א בשם מרן ה"חזון איש" זצ"ל כי הוא אחד מבין השלושה היחידים שהם אנשי אמת). מרן שליט"א שוחח עמו רבות בסוגיות שונות בש"ס, ובהערצתו הרבה כלפי מרן שליט"א היה קורא לו בחיבה - 'דער הארלכער עילוי'. כמו כן נקשר בקשרי אהבה וחיבה גדולה – לרבה של ציריך הגאון רבי יעקב שאול ברייש זצ"ל בעל ה"חלקת יעקב" שהתכתב עמו רבות בדברי תורה והוראה, אחדים מהם נכתבו בספרו שו"ת "חלקת יעקב" (סי' כ"ט) בו כותב לו: "האברך כמדרשו, גדול בתורה וביראה, חריף ובקי בחדרי תורה וכו' ר' אהרן ליב שטיינמן ר"מ דישיבה "עץ חיים" במונתרה השוויצרית". וכן בשו"ת (יו"ד סי' נ') "ידידי אברך כמדרשו מופלג גדול בתורה וביראה הרב אהרן לייב שטיינמאן בישיבת מונתרה השוויצרית". וכן בשו"ת (יו"ד סי' קצ"ו): "כבר נשאלתי ע"ז מהמופלא ר' אהרן לייב שטיינמאן נ"י".

באותם השנים בתקופה בה שהה המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל בשוויץ, זכה להתקרב אליו ורבות לשוחח עמו ביחידות שעות מרובות בענייני תורה ומוסר. שנים מרובות

הגר"א אליעזר דסלר

לאחר מכן, היה מזכיר מרן שליט"א בערגה ובזיכרון מופלא - דרשה אחת ששמע אז מהמשגיח על הפסוק המובא בהפטרה של בלק 'הגיד לך אדם מה טוב', וחזר על כל הדרשה מילה במילה בפרוטרוט! כאילו שמע זאת אתמול... את יחס הערכתו כלפי שיחותיו של הרב דסלר התבטא מרן שליט"א, ש'יתכן ואולי רק הגר"ש רוזובסקי ירד לסוף דעתו...".

המשפיע הגה"צ רבי סנדר ארלנגר שליט"א - מספר בשם אביו הרה"צ המקובל רבי חיים אריה זצ"ל מלוגאנו, שמרן שליט"א שימש בעבורו כמו לרבים אחרים באותה התקופה (בהיותו כבן כ"ד! בלבד) כדמות רוחנית - רבת השפעה, וברצותו לתאר את ההשפעה ואת הדרגות שרצה מרן שליט"א להנחיל לצעירים בישיבה, הוא מספר דוגמא: כי שאל בשעתו את פי יבדלח"ט מרן שליט"א 'מה צריכה להיות השאיפה בחיים?! פתח לו מרן שליט"א את הפרק האחרון ב'מסילת ישרים' והראהו אריכות דבריו ב'חובת האדם להיות מרכבה לשכינה'. זו היה התביעה שלו (לבחורים שהרגיש שהם בני דרגה הראויים לכך), ומושגים אלו החדיר בהצלחה מרובה בבחורים...

הפגישה עם האדמו"ר מסאטמאר רבי יואל טייטלבוים

אחר החתונה נשארו עדיין תקופת מה לגור בשוויץ, אך חשקם היה עז לחון את עפר ארה"ק. סיפרה הרבנית ע"ה שכאשר הגיע כ"ק האדמו"ר מסאטמאר רבי יואל טייטלבוים זצ"ל - כפליט לשוויץ מהמלחמה היא נכנסה אליו ושאלה אותו האם כדאי לה ולבעלה לעלות לארה"ק, השיב לה הרה"ק מסאטמאר: ש"אין כדאי משום שהציונים גרים שם וצריך מאוד מאד להישמר ולהתרחק מהם", אמרה לו הרבנית: "בעלי הינו ירא שמים והוא ידע כיצד להישמר", אמר לה הסאטמאר רוב: "צריך אני לעמוד על טיבו בכדי לדעת אם אכן ירא שמים הוא", וכעבור שעות אחדות אכן התייצב מרן שליט"א בפתח אכסנייתו. הרה"ק מסאטמאר שוחח עם מרן שליט"א ביחידות כשלוש שעות, כשבסיומו מפטיר בפני הרבנית: "כן אכן הוא ירא שמים בתכלית... הא! ניכר בו שהוא קדוש מרחם...". וביקש ממרן שליט"א שכשיגיע לארה"ק יצור עמו קשר.

האדמו"ר מסאטמאר

באותה תקופה עלה מרן שליט"א לארה"ק, ותיכף יצר עמו קשר ע"י מכתב, רבי יואל שלח לשאול את מרן שליט"א אם אכן כדאי לו בעצמו לעלות לארה"ק, מרן שליט"א השיב לו כי היות וכבר גיסו האדמו"ר רבי חנוך העניך מסאסוב זצ"ל עלה לארה"ק ובכוונתו דרך כאן ללחום כנגד כוונותיהם של הציונים, ראוי כי הוא (-אדמו"ר מסאטמאר) ישאר בחו"ל, וכך הם ילחמו יחדיו זה מכאן וזה משם". ואכן רבי יואל סבר וקיבל והחליט להישאר בחו"ל למספר שנים. (פרטי המעשה נשמעו מכלי ראשון מפי ת"ח נאמן ששמע כן מהרבנית ע"ה בערוב ימיה, והדברים ידועים לזקני חסידי סאטמאר מאותם הימים).

אגב, סיפר בנו של מרן שליט"א - רבי משה שליט"א, כי בפטירתו של הרבי מסאטמאר לא ידע מרן שליט"א מנוח מהאובדן לדור, בעת הסתלקותו של אדם גדול, ונאנח רבות על הסתלקותו. ואמר כי כאשר היה בחדרו של הרבי מסאטמאר בשוויץ, משך כשלוש שעות, אכן נוכח לראות 'כי הסאטמאר רוב יודע את כל התורה כולה'. מה שנותן להבין - על מה נסובה השיחה אז ביניהם להבחל"ח, חלקם כנראה בסוגיות התורה.

עם החזון איש

מיד עם עלותו לארה"ק נקשר קשר של קיימא, בין ה"חזון איש" זצ"ל ויבדלחט"א מרן שליט"א. שעמד על טבעו הפלאי, ועל גדלותו העמוקה בתורה, העריכו והוקירו עד מאד.

מרן החזון"א זצ"ל, הורה לו לעזוב את לימודו בישיבת "תורת ארץ ישראל" – בפתח תקווה, למען הרבצת תורה ויראה. ובד בבד ביקש מהנהלת ישיבת "חפץ חיים" בכפר-סבא, לקבל את מרן שליט"א עליהם לראש ישיבה. לצד הגאונים: רבי דוד רוטנברג ורבי שמואל אליהו אורלנסקי, מרן שליט"א שימש כראש ישיבה וכמגיד שיעורים בהצלחה רבה, כאשר מרן החזון"א מעודד ומדרבן רבים לשלוח את בניהם לישיבה זו, "כי שם ישנו אדם גדול העומד בראש".

אחד מיני רבות, מוצאים אנו עדות מפורשת של הגאון רבי אליעזר אלפא זצ"ל במכתב שכתב לבנו הג"ר שמריהו שליט"א תלמיד בישיבה (פורסם בספר 'אעלה בתמר') בו הוא מעיד את ששמע מפי מרן ה"חזון איש" זצ"ל בזה"ל: "דודנו מרן החזון איש שליט"א אמר לי בפירוש בפעם האחרונה שהייתי אצלו, שהרבה הרבה יכול אתה להתעלות ולהצליח משיעורי ראש הישיבה (מרן הרב שטיינמן)".

וסיפר הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א – ראש ישיבת "גאון יעקב" בבני-ברק, שכאשר התייתם בילדותו מאביו, אלו שעסקו בחינוכו היו אלו בני ביתו של מרן החזון"א, והם באו לסבו ואמרו לו שיסע ללמוד בישיבה ב"כפר סבא", כי שם מכהן מרן הגאון רבי אהרן ליב שליט"א כראש ישיבה, ומרן החזון איש מפליג לאין שיעור בגדלותו...

בספר "פאר הדור" (ח"ב עמוד רל"ח) מספר על קרבתו הגדולה של מרן ה"חזון איש" לישיבה בכפר סבא: "ישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא מיסודה של תנועת צא"י נהנתה מחסותו המלאה. הוא הפקיד עליה כראש ישיבה את הג"ר אהרן לייב שטיינמן ממקורביו, (כיום ראש כולל אברכים דפוניה' בבני ברק), ובכלל היה נכנס בעובי הקורה בכל עניני הישיבה ושוקד על תקנתה ועל סידורה מתעניין בפרטות בהתקדמותו הרוחנית של כל תלמיד מיעץ לרמ"ם ולמחנכים והכל במידת שיא של התמסרות משל זהו עניני האישי ממשי". עניני הישיבה אף הם שגרמו לו להיות בקשר אמיץ, שלא זוהו ידו מתחת ידו, של מרן ה"חזון איש" זצ"ל. השמיע בפניו רבות מדברי תורתו שהרצה לפני התלמידים. ומרן זצ"ל היה מאיר ומעורר היכן שהיה צריך תיקון, בכך זכה מרן שיבדלחט"א, אף לצקת מים – מאוצר תורתו של הגהחזון"א זצ"ל.

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל בספרו "משמר הלוי" (בכורות, עמוד 7) מעיד את אשר שמע מפי מנהל הישיבה – בכפר-סבא הרב אברהם ריין ז"ל. בלשונו הזהב: "ועוד הביא לכפר סבא להיות ר"מ להישיבה את הגאון מופת הדור רבינו ה"אילת השחר" שליט"א, ומאן דנפח מדיליה נפח רוח של אהבת תורה ושקידת התורה, ללא מיצרים, לעלות ולגדול ולצמוח ולפרוח בתורה ויראה, ואך ורק לדבר בם... ותכתב זאת לדור אחרון מה שסיפר לי אביכם ר' אברהם: סיכמתי עם הגראי"ל שליט"א על גובה המשכורת החודשית שיקבל מאתנו בהיותו ר"מ בישיבה, משכורת זעומה כשלעצמה, בהתאם למצב הכספי הדחוק ביותר של הישיבה אז. ובכל ראש חדש יום תשלום המשכורת לא הי' באפשרותי אף פעם לשלם את המשכורת במלואה, רק חלק ממנה, לפעמים רק 20 אחוז ולפעמים יותר, ודברנו שבחדשים ניסן ותשרי כשהכנסות הישיבה גדולות יותר בדרך כלל, אשלם לו את היתרה שהצטברה במשך כל החורף או הקיץ. והנה כשבאתי לשלם לו את היתרה אמר לי הגראי"ל שליט"א: "ב"ה הצלחנו לעבור את כל הזמן החורף או הקיץ עם מה שקבלתי בלי שנשארו לנו חובות כך שאינני זקוק להיתרה..." אמרתי לו: "אבל זה מגיע לכם? והשיב לי: 'אין לקחת מכספי הישיבה כשאין צורך בכך...'". והייתה יד הגראי"ל שליט"א על העליונה!..." עכ"ל של הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל. – המעיד על כוונותיו הטהורות של מרן שליט"א, כבר אז כאברך צעיר להרביץ תורה, מבלי לקבל על כך כי עם פרוטות זעומות, במטרה אחת: לשם שמים! את אותם תכונות הנפש הללו של טוהר וזוך לב,

בלא כל פניות, בלא כל רווח. בכך, בתחושות אלו – חש הרב "חזון איש" זצ"ל – כבר במפגשם הראשון.

וספרה הרבנית תמר שטיינמן ע"ה שפעם אחת כשחזר בעלה מרן שליט"א מבני ברק לאחר שהיה אצל החזו"א זצ"ל אמר לה בכאב גדול: "יותר אני לא רוצה לנסוע לחזון איש, מכיון שכיבדני באופן מופלג ונגרם לי כבוד גדול מזה, והנני מפחד שאם יש לי עוה"ז אז אפסיד עכשיו את כל העוה"ב". (לימים, אחר שנים רבות כאשר נסע מרן שליט"א ביחד עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א לארה"ב למסע חיזוק, כששב לבית התפרץ בבכי מר לפני הרבנית, על הכבוד הרב שקיבל שם, עד שכמעט חלשה דעתו. אה! אז אמרה הרבנית ע"ה לנכדים: "אני נזכרת שכזה סוג בכי בכה סבא כאשר שב מביקור בבית ה"חזון איש" שכיבדו מאד, ולא יכולתי להרגיע אותו...").

והעיד הגאון הגדול רבי נסים קרליץ שליט"א, כי הינו זוכר היטב שכאשר היה פעם אצל מרן החזו"א בעת שביקר שם מרן שליט"א. וסיפר כי זה היה לפלא לכל בני הבית מיהו האברך הצעיר הזה מכפר סבא שמרן החזון איש מכבדו כל-כך! עוד אמר בהזדמנות אחרת: "אני שמעתי דברי הערכה רבים מהחזו"א על הגראי"ל".

- ובפעם אחרת נשאל הגר"נ קרליץ שליט"א – מדוע נכנע בכזו הכנעה נדירה למרן שליט"א, וכל מה שמורה הרי הוא מציית ומורה כן ללא עוררין? השיב: "אני בעיני ראיתי כיצד מרן ה"חזון איש" קם לכבודו של רבי אהרן ליב כשהיה בגיל פחות מבן ארבעים".

מנהג היה נוהג הרב "חזון איש" ללוות לפתח הבית את מי שהיה ברצונו לכבד ולהראות אותות חיבה כלפיו. אצל מרן ה'חזון איש' שכל מעשה היה שקול ומדוד אצלו היה נוהג ללוות עד לפתח הבית, רק אנשים מכובדים ביותר, בסדר גודל של גדולי הדור. אולם, בשונה היה הנוהג אצל מרן שליט"א שעל אף היותו צעיר בשנים היה החזו"א נוהג כלפיו בכבוד השמור לגדולי הדור. בשלב מסוים נמנע מרן שליט"א מביקורים אצל החזו"א, מקורביו הבינו שהוא מפני הסלידה הנוראה מכבוד, שנחל ממרן החזו"א זצ"ל. (דברים דומים נשמעו לאחרונה מפי הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א: "אני בעיני ראיתי כיצד החזו"א ליוה את הרב שטיינמן עד לדלת").

את ספרו "חזון איש" על מסכת מקוואות - נתן לו הרב זצ"ל במתנה מבלי שהיה מוכן לקבל תמורתו כסף מחירו, וטען 'כי כבר מישוהו תרם לי למען שאוכל לחלק לעמלי תורה', ולכך נתן לו החזו"א את הספר בחינם.

גם בנושאי ציבור שונים היה מטיל ה"חזון איש" את ידיו על מרן שליט"א, כשהוא סומך עליו בעינים עצומות. ורבו העובדות בזה, כמו לדוגמא בהקמת כולל "חזון איש", ועוד. שיחות ארוכות ופגישות רבות בארבע עינים היו בין השניים להבחל"ח, בענייני הכלל והפרט, כשמרן זצ"ל מנחיל לו דרכי ההשקפה וההנהגה. (לימים התבטא הגאון רבי דוב לנדאו שליט"א ראש ישיבת "סלבודקה", ומחשובי תלמידי ה"חזון איש": "רבי אהרן ליב הוא כ'בבואה' של החזון איש", "הוא הולך בדרכו ולמד היטב את סגנונו ודעותיו של החזו"א").

בספר "מעשה איש" (חלק א', עמוד קפ"ג) מובא בשם מרן שליט"א שסיפר פעם כמסיח לפי תומו: שפעם אמר לו ה"חזון איש" שהוא זקוק לו (-למרן שליט"א), יען כי ישנו אדם שנלחם על עניין מסוים, שלפי ההלכה אין לו שום זכות טענה בזה, וכאב לו למרן ה"חזון איש" זצ"ל על כך. החזו"א עצמו הזהירו שיפסיק להילחם על זה, ולא הועיל הדבר, ויותר לא יכול לומר לו כי חושש משום "נגיעות", (ששמא כעסו נובע מכך שפלוני לא שומע לו, וחשש בעצמו שמא כוונותיו נוגעות מכך שמבקש להשקיט את סערו), ולכן ביקש ממני (- מרן שליט"א) שאלך להשפיע על פלוני לחדול ממלחמתו בנושא זה שאינו קשור אליו כלל...

כאשר הרב מפוניבז' – הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל עלה לארה"ק, והיה מתמיד להיוועץ בכל ענייני הישיבה עם דעתו של ה"חזון איש" זצ"ל, היה זה מרן החזו"א זצ"ל שהורה לו להעמיד את מרן שליט"א כראש הישיבה לצעירים "פוניבז'" – שעמדה להיווסד, במסגרתו ימסור שיעורים יומיים. ובמקביל כראש הכולל המרכזי "פוניבז'" בו ישמש כסמכות רוחנית עליונה, לשיעורים כללים ושיחות מוסר שבועיים, (במשרה זו משמש מרן שליט"א, עד עצם היום הזה).

קשריו עם 'רועי ישראל' הגה"ק בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל

מרן עם בנו של הסטייפלר הגר"ח קנייבסקי שליט"א

מתוך רוב הערכה והקשר שהיה למרן שליט"א עם החזו"א זצ"ל זכה בנוסף כבר אז להיכרות קרובה עם גיסו הסטייפלר זצ"ל (לימים מחותנו), שהרבה לומר כי "רבי אהרן ליב הוא אדם גדול". היה מרבה להפנות אנשים הזקוקים לעצה וברכה ובכמה עניינים ציבוריים אל מרן שליט"א – אף בהיותו צעיר לימים.

מספר הרב י. ד. ט. בזמן שלמד בכולל פוניבז', שכאשר נכנס אל מרן הסטייפלר זצ"ל, לבקש ברכה בדבר מה, והוברר למרן זצ"ל כי הינו לומד בכולל פוניבז', הרים מרן הסטייפלר את קולו: "יש לך ראש כולל כה גדול... ה'חכם' מדוע הינך בא אלי?..."

אחד מנכדי הסטייפלר זצ"ל סיפר: כי פעם הביא לזקנו זצ"ל את ספרו של מרן שליט"א – "איילת השחר" על אחד המסכתות הראשונות שיצאו באותה התקופה לאור. הרב זצ"ל עיין במשך שעה ארוכה, ותוך כדי עיונו התפעל מאוד כאשר הבחין כי בספר הוזכר חידושים מספרו "קהילות יעקב". אמר בהתפעלות: "נהניתי לראות שגם אדם גדול כר' אהרן ליב מביא דברים ממני בספרו".

עוד סיפר הרב שלמה זלמן ויסנשטרן ז"ל – אחד מהשליחים שמונו ע"י מרן הרב שך זצ"ל להיות כאחד מהמייסדים של עיתון "יתד נאמן", סיפר כי בימי ראשיתו של העיתון נשלח פעמים מרובות ע"י הרב הסטייפלר זצ"ל, להתייעץ רבות עם מרן שליט"א, לגבי העיתון, לגבי הגישה לנושאים שונים, ולגבי ההנהלה.

סיפור מדהים – המוכיח על הערכתו יוצאת הדופן של הסטייפלר זצ"ל – ליבדלחט"א מרן שליט"א, סיפר הגאון רבי נחום לבין שליט"א – ראש ישיבת "צעירים" ברחובות: "לפני שנים רבות אחד מקרובי משפחתי חלה, והרופאים הרימו ידיים בייאוש, ה"י. בצר לנו פנינו אל מרן הסטייפלר זצ"ל, ועדכנו אותו על המצב הקשה של החולה. לתדהמתנו הגיב מרן זצ"ל "אין ביכולתי לעזור...", אך המשיך ואמר: "אולם זאת אוכל להגיד לכם, כי אני מכיר שניים בדור זה שיוכלו לעזור לכם בכח התפילה שלהם, האחד הוא המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, והשני הוא רבי אהרן ליב שטיינמן – ר"מ בפוניבז', הוא גר ברחוב חזון איש 5, הם יוכלו לעזור לכם בתפילתם".

עם מרן הגרא"מ שך זצ"ל

ההיכרות של מרן שליט"א עם הגרא"מ שך זצ"ל התחיל כאמור עוד בבריסק, כאשר התארס מרן זצ"ל בבית משפחת שטיינמן בעיר. הוא המשיך כנזכר לעיל בישיבת קלעצק, ושוב בעלותם

לארה"ק התחדש הידידות והקשר ביתר שאת ועוז, במסגרת הרבצת התורה המשותפת שלהם במוסדותיו של הרב מפוניבז' צוק"ל.

כשהקים מרן הרב שך זצ"ל את תנועת "דגל התורה", הוא עירב את מרן שליט"א בסוד העניינים ושלא לעדכן אותו בכל הפרטים הנדרשים, כשהוא מצידו מבקש את הצטרפותו של מרן שליט"א, לתומכי התנועה ולשמש כחבר מועצת גדולי התורה שתדריך ותכוון את דרכה של המפלגה. הערכתו כלפי מרן שליט"א – הייתה מן המפורסמות, עוד מנערותו בבריסק.

מרן עם הגרא"מ שך והגרי"ש אלישיב

באסיפות המועצת – היה הנוהג באופן קבע שמרן זצ"ל יושב בראש כשלימינו מרן שליט"א, (על אף שהיו שם גדולי ישראל יותר מבוגרים ממנו בגיל). מרן זצ"ל היה פותח את דבריו – ומציג את רצונותיו ועקרונותיו אשר מעוניין שידונו בהם. כשלאחריו – הוא מכבד את מרן שליט"א בראש ובראשונה להציג את דעתו. (מפי הרב ר. וולף – שנוכח באסיפות).

בפעמים שלא יכול היה מרן זצ"ל באופן אישי להשתתף באסיפות, שלח באמצעות הרב וולף הודעה ובקשה למרן שליט"א, שיועיל בטובו לנהל את הישיבה, כשהוא שולח עמו פרטים על דעתו בעניינים העומדים על הפרק, וכן על הנושאים בהם מעוניין הוא שיוצגו לדיון בפני גדולי הדור – חברי המועצת.

בכינוס ההיסטורי – שהתקיים בבנייני האומה בירושלים ביסוד התנועה בשנת תשמ"ט, כידוע, הקפיד מרן זצ"ל במדויק על סדרי הכניסה לאולם, ועל סדרי מקומות הישיבה, והיה מעורה בכל הנוגע לפרטי פרטים. כל הנוכחים קמו על רגליהם ובשירה אדירה "ימים על ימי מלך" – קיבלו את פני מרן זצ"ל, כשלימינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ולשמאלו מרנן יבדלחט"א הגראי"ל שטיינמן והגר"ח קנייבסקי שליט"א, וכן בסדרי הישיבה, הוא הושיב את מרן הגרי"ש זצ"ל כשבסמוך אליו לימינו את מרן שליט"א.

הגאון רבי אברהם שלזינגר זצ"ל – בבחרותו היה מקורב מאד למרן הגרא"מ שך זצ"ל, ובתקופה מסוימת סעד עמו בעת ארוחת שחרית ונהג לספר לו דברים שאמרו גדולי ישראל, לימים הוא אמר שבכל עת שהזכיר לו דבר מה ממרן שליט"א היה נראה מצידו של מרן צוק"ל התעניינות עצומה ורצה לשמוע בדיוק את מה שאמר...

עשרות ראשי ישיבות רבנים ועסקנים העידו שבסוף ימיו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל נועצו בו והורה להם מפורשות – כי יפנו להיוועץ עם מרן שליט"א. ורבו הסיפורים בזה שהפנה ראשי ישיבות ורבנים בכל ענייני עולם התורה והישיבות, ובענייני עצה וחינוך אל מעונו של מרן שליט"א.

וסיפר הגאון רבי אהרן רוטר שליט"א "זכורני היטב שנועדה פעם אסיפה בבית נאמן ביתו של מרן הסטייפלר זצ"ל – הרב מאיר סטפנסקי שליט"א בפרשה ידועה, והאסיפה נקראה בעידוד והוראת מרן הגרא"מ שך זצ"ל, הרצים כבר יצאו דחופים לקרוא אל האסיפה, אבל מרן שליט"א נכנס אל מרן הגרא"מ שך צוק"ל – ואמר לו שתצא מכך מחלוקת גדולה, ומרן הרב שך זצ"ל קיבל את דעתו וביטל את האסיפה...

עם רעו בהנהגת הדור – מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

הג"ר יוסף אפרתי שליט"א – רב שכונת "ארזי הבירה" מעיד את ששמע מרבו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על יבדלחט"א מרן שליט"א: "אין בנמצא נקי דעת ולב יותר ממנו...". (וכן מעיד ששמע בנוסח דומה, הג"ר נתן זוכובסקי שליט"א).

סיפור מופלא המעיד כאלף עדים על הערכתו המופלאה של מרן הגרי"ש זצ"ל אל יבדלחט"א מרן שליט"א, מספר מקורבו של מרן זצ"ל - הגרא"מ קרביץ שליט"א (בספר 'השקדן' ח"ג): פעם הזדמן הרב קרביץ - מי שזכה במשך שנים רבות להיות ה"חתן בראשית" במניינו של מרן הגרי"ש זצ"ל - לביתו של מרן שליט"א, והתבטא לפניו איזה חוכא וטלולא זה להיות חתן בראשית ליד מרן הגרי"ש - שהוא עצמו מקבל "חתן תורה". אמר לו מרן

עם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

שליט"א: "אתה חושב על עצמך? דע לך כי כל אדם אחר שהיה מקבל חתן בראשית ליד הרב אלישיב, היה ג"כ חוכא וטלולא". ניסה הרב קרביץ לענות: "אבל אם ראש הישיבה (כשבכוונתו למרן שליט"א) יגיע לירושלים ויקבל חתן בראשית, זה כבר לא יהיה חוכא וטלולא". אבל מרן שליט"א לא קיבל וחזר על דבריו בתוקף, ואמר לו: "לא ולא, אתה טועה, אם אני יעמוד ליד הרב אלישיב זה יהיה אותו חוכא וטלולא". כששב לירושלים - בהזדמנות אחרת חזר לפני מרן הגרי"ש את דברי מרן שליט"א. הגיב מרן הגרי"ש: "נכון, אם הרב שטיינמן יקבל 'חתן בראשית' זה יהיה חוכא וטלולא שאני יעמוד לפניו 'חתן תורה'!".

רבי אריה אלישיב - נכדו של מרן זצ"ל, סיפר בשיחתו בהיכל ישיבת "בין הזמנים" שע"י ישיבת "אורחות תורה", שכמה פעמים היה נוכח כאשר הופיעו בחורים לפני זקנו מרן זצ"ל עם התלבטויות שונות לאיזה ישיבה ללכת. התבטא מרן זצ"ל כי לישיבת "אורחות תורה" יש מעלה מיוחדת שמרן שליט"א היא הסמכות העליונה של הישיבה. הבחורים היו טוענים לפניו, הרי הוא לא נמצא שם בקביעות! ואז הוא התבטא ואמר: זה לא משנה! עצם זה שרוחו הגדולה חופפת על הישיבה זה כשלעצמו גורם לה להיראות ישיבה אחרת - מיוחדת במינה!

כותב השורות - שמע מפיו של ר' אריה אלישיב (באלול תשס"ח) כי בפעם אחת אחרי יציאתו של מרן שליט"א מבית מרן הגרי"ש זצ"ל התבטא מרן זצ"ל: "אי! קדוש וטהור!..." כמו כן ישנו סרט וידיו מפורסם (לפני כעשור) כיצד מרן זצ"ל מבקש את ברכתו של מרן שליט"א.

באלול תשס"ג - כאשר הוצרך מרן זצ"ל לעבור טיפול רפואי מסובך וכל כלל ישראל עצר את נשימתו - בדאגה לשלומם ובריאותם, הציע לפניו פרופסור מסויים שבשיטה מיוחדת שפיתח הוא טען שיש באפשרות ניתוח להציל את חייו, אולם מרן זצ"ל חשש כי עקב גילו המבוגר ישנו רק עשרה אחוזים שהניתוח יעבור בשלום, ולכך אין לעשותו. לעומתם בני המשפחה סברו שיש בכח הניתוח להצילו. - עלו חתניו הגאונים: רבי יוסף ישראלזון, ויבדלחט"א רבי יצחק זילברשטיין ורבי בנימין רימר, למעון קודשו של מרן שליט"א ובפיהם בקשה מיוחדת ממרן הגרי"ח קנייבסקי שליט"א שיכתוב מכתב בו יביע דעתו למרן זצ"ל כי הוא סבור בכך שהסיכויים להצלחת הניתוח רבה היא, ולאחר רוב ספיקות ושיקולים אכן נעתר לבקשה, וכך הוי מרן זצ"ל קיבל לידו את המכתב עם חו"ד של יבדלחט"א מרן שליט"א בה כתב מרן שליט"א בזהירות רבה שלא להורות הוראה בפניו, מפני כבודו של מרן הגרי"ש: "לכ' מרן עט"ר שליט"א, אבקש מאוד סליחה על כי אבוא בדברים על מה שנוגע בפיקו"נ, אך היות שנודע לנו על רופא מומחה באמריקה... בכך נבקש לשקול הדבר כי הוא מופלג בחכמת ניתוח מסוג זה... כוח"ט בסשצ"ג לאלתר לחיים טובים ולשלום, אי"ל". מרן זצ"ל קרא במכתבו בעיון רב הכפיל ושילש בקריאה בו - ולאחר מכן הורה כי הוא מסכים לניתוח - כשהוא סומך בבטחה על דעתו של מרן שליט"א.

סיפר הג"ר בן-ציון קוק - מקורבו של מרן הגרי"ש זצ"ל, שישב במכונת יחד עם מרן הגרי"ש זצ"ל בהלווייתו של הגאון הרב שך זצ"ל. אמר לו הרב זצ"ל במהלך הלוויה: 'בטח הרבה ירצו את ההנהגה, אבל יש רק בן אדם אחד שמתאים לזה והוא הרב שטיינמן'. אבל מרן שליט"א בענוותנותו לא רצה לקבל את ההנהגה, והעביר את הכל למרן זצ"ל. מצד שני, ברוב הדברים

כשבאו לשאול אותו, היה רוצה לדעת מה דעתו של מרן שליט"א, בדרך כלל ההחלטות שלהם היו תואמות.

והעיד הג"ר אליהו דיסקין שליט"א - מתלמידי ומקורבי מרן הגרי"ש זצ"ל, מה ששמע מאחד מנכדי מרן זצ"ל - הרב י. ששהה בבית זקנו מרן זצ"ל - בשבת שלאחר פטירתו של מרן הרב שך, שנפטר ביום ו'. במהלך הסעודה פנה הנכד למרן זצ"ל באומרו שאולי עתה יהיו מחלוקות מי יוכל להנהיג את כלל ישראל אחרי פטירת הרב שך? אך התשובה הברורה והנחרצת מצידו של מרן זצ"ל לא איחרה לבוא: "הרי לית מאן דפליג שהרב שטיינמן הוא המנהיג האמיתי".

נכד מרן הגרי"ש זצ"ל יבדלח"ט הרב ישראלזון שליט"א, סיפר שכאשר נכנסו מארגני כינוס מסויים אודות צניעות לזקינו מרן זצ"ל וביקשו ממנו לומר בשמו בכינוס, כי הצרות שאירעו לאחרונה הם משום חוסר צניעות. אך מרן הגרי"ש הגיב בפליאה: "אם אכן יודעים הם שזו הסיבה שיאמרו זאת בשמי. אבל אני דווקא סבור שהסיבה היא משום ביזוי ת"ח שע"ז נאמר 'אין רפואה למכתו', ורואים שזה חוזר אחר כמה שנים שוב, היינו שאין רפואה למכתו רח"ל", ושאלוהו האם מתכוון לדבר מסויים? השיב מרן הגרי"ש זצ"ל: "ביזוי בירושלים את רבי אהרן ליב, כך גם היה לפני הבחירות שביזוהו... ולדעתי זה הסיבה!", הביע מרן זצ"ל בנחרצות.

מקורביו מכל השנים האחרונות, לצד ראשי ישיבות ומרביצי תורה העידו בבחינת ב'דידי הוי עובדא' עשרות ומאות פעמים, שכמעט בכל נושא ציבורי, ביקש מרן זצ"ל - לסייג את חתימתו בנושא, רק אם יסכים על ידו מרן שליט"א. וכמוהו עוד עשרות ומאות ראשי ישיבות, רבנים, יושבי על מדין, עסקנים, אנשי ציבור, שנשלחו ע"י למרן שליט"א.

סיפרו בני ביתו של הגר"ח קנייבסקי שליט"א, סיפור מעניין שאירע עמו לפני מספר חודשים (תמוז תשע"ג): מרן הגר"ח שליט"א חלף ליד המקרר בביתו, וראה כי תלויות שם תמונות של גדולי ישראל רבים, וביניהם תמונת מרן הגרי"ש זצ"ל ויבדל"ח מרן שליט"א כשהם צוחקים חיוך רחב, ואמר לנכד שליווה אותו: "הנה, הנה, כך (בצורה ובדמות הזאת) הקב"ה הראה לאדם הראשון אותם, כך, כאשר הם צוחקים...". והמשיך מרן הגר"ח שליט"א להסביר כוונתו: "הרי הראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו וחסידי, ומשמע בחז"ל (אבות דר"נ פרק ל"א) - מדוע הראה אותם צוחקים? כי האדם הראשון ראה את כל התלאות שיהיו לדורותיו, לכן הקב"ה רצה לומר לו כי אעפ"כ הם יצחקו... על אף הכל גדולי ישראל יישארו צוחקים ושמחים לפני ד' יתברך, עם כל הקושיים שסובלים למען הכלל". (מוסף זכרון "יתד נאמן" למרן הגרי"ש זצ"ל, תמוז תשע"ג).

* * *

לא תם ולא נשלם!

"ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור", יאריך ה' ימים על
ממלכתו, ונזכה להמשיך לחזות באור פני מלך, בתוקפו ובגבורתו!
להנחותינו במעגלי התורה והיראה, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא.

